

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Вищого навчального закладу
Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»
08 липня 2015 року № 152-Н
Форма № П-4.04

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
Факультет харчових технологій,
готельно-ресторанного і туристичного бізнесу
Денна форма навчання
Кафедра туристичного та готельного бізнесу

Допускається до захисту
Завідувач кафедри
Г. П. Скляр
(підпис, ініціали та прізвище)

«__»_____ 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему: «Розвиток лікувально-оздоровчого туризму у Полтавській області: стан
та перспективи»
зі спеціальності 242 «Туризм»
освітня програма «Туризм» ступеня бакалавра

Виконавець роботи Носенко Вікторія Володимирівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис, дата)

Науковий керівник доцент Карпенко Ніна Миколаївна
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис, дата)

Полтава – 2021

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПЕРЕДУМОВИ ТА ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	6
1.1 Організація туристичної діяльності в Полтавській області.....	6
1.2 Організаційні засади та нормативно-правова база розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні та в Полтавській області.....	16
1.3 Природні лікувально-оздоровчі ресурси Полтавської області...	26
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РОЗВИТКУ ЛІКУВАЛЬНО- ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ У ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	35
2.1 Організація санаторно-курортного лікування в Полтавській області.....	35
2.2 Організація оздоровлення дітей в Полтавській області.....	45
2.3 Перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Полтавській області.....	54
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ.....	76

ВСТУП

На сьогоднішній день лікувально-оздоровчий туризм займає одне з провідних місць у туристичній галузі, адже значне збільшення прибутків жителів економічно розвинутих країн, розвиток транспортного сполучення, забруднення довкілля внаслідок індустріального розвитку та активна пропаганда здорового способу життя змушує багатьох шукати оздоровлення та відпочинок у інших, екологічно сприятливих регіонах. Лікувально-оздоровчий туризм базується на використанні природних ресурсів: мінеральних вод, лікувальних грязей і кліматичних умов, які у поєднанні один з одним здійснюють позитивний вплив на лікування різноманітних захворювань.

Розвиток лікувально-оздоровчого туризму важливий для кожної країни, де є у наявності відповідні ресурси. Адже, даний вид туризму забезпечує не лише економічний розвиток регіону, але й покращує стан здоров'я населення. Останнє особливо важливе в умовах поширення пандемії COVID-19. Україна має усі можливості стати центром лікувально-оздоровчого туризму, на її території розташовані значні запаси мінеральних ресурсів, на базі яких здійснюється розвиток цього напрямку туризму. Одним з регіонів, що має розвинену мережу закладів лікувально-оздоровчого туризму, є Полтавська область. З огляду на зазначене вбачається досить актуальним питання аналіз стану та перспектив розвитку лікувально-оздоровчого туризму у Полтавській області. Посилюється актуальність теми дослідження глобальною проблемою поширення пандемії коронавірусу, яка зумовлює потребу у оздоровленні, перш за все дітей та людей старших вікових груп, які перебувають у зоні ризику.

Варто зазначити, що дослідженню тенденцій розвитку лікувально-оздоровчого туризму в нашій країні присвячено велику кількість наукових праць. Зокрема, вивченням даного питання займалися такі дослідники, як: Бакало Н.В. [30], Билим О. С. [31], Брусільцева Г.М. [32], Ведмідь Н. І. [33], Галасюк С. С. [35], Гуменюк В.В. [38], Дубінський С. В. [42], Карпенко Н.М. [45], Карпенко Ю. В. [47], Кифяк В. Ф. [48], Маховка В. М. [51],

Момонт Т.В. [53], Парфіненко А. Ю. [60], Солодовник А.В. [70], Шека О. [75], Шуканова А. А. [76] та інші. Значний лікувально-оздоровчий потенціал території Полтавської області, велика соціальна значущість лікувально-оздоровчого туризму та необхідність пошуку резервів для стимулювання його розвитку в досліджуваному регіоні зумовлює актуальність досліджень, проведених під час написання кваліфікаційної роботи.

Метою кваліфікаційної роботи є оцінка сучасного стану розвитку лікувально-оздоровчого туризму Полтавської області, а також визначення його перспектив.

Для досягнення визначеної мети, необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідити організацію туристичної діяльності в Полтавській області;
- розглянути організаційні засади та нормативно-правова база розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні та в Полтавській області;
- виявити природні лікувально-оздоровчі ресурси Полтавської області;
- проаналізувати організацію санаторно-курортного лікування в Полтавській області;
- оцінити організацію оздоровлення дітей в Полтавській області;
- визначити перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Полтавській області.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є процеси розвитку лікувально-оздоровчого туризму Полтавської області.

Предметом дослідження є чинники, сучасні тенденції, проблеми та основні напрями удосконалення розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Полтавській області.

Методологічну базу дослідження складає комплекс наступних методів: теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу, експертний, індукції та дедукції, класифікації, порівняльно-описовий, картографічний. Крім того, використано діалектичний методи для вивчення сутності організації лікувально-оздоровчого туризму; статистичний аналіз – для дослідження останніх тенденцій розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Полтавській області; графічний – для

візуалізації висновків дослідження; абстрактно-логічний – для узагальнення висновків проведеного дослідження; SWOT-аналіз – для визначення подальших перспектив розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Полтавській області.

Інформаційною базою дослідження є чинні законодавчі та нормативно-правові акти України, а саме: Закони України «Про туризм», «Про курорти», «Про заходи щодо розвитку туризму і курортів в Україні», «Про національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація», «Про затвердження переліку водних об'єктів, що відносяться до категорії лікувальних», «Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 р.», матеріали офіційних сайтів департаменту культури і туризму Полтавської обласної державної адміністрації, дані Державної служби статистики в Україні та Головного управління статистики у Полтавській області, наукові видання та інші джерела; фактичний матеріал, що міститься у виданнях зарубіжних і вітчизняних дослідників, у періодичній пресі, на офіційних сайтах туристичних підприємств.

Галуззю застосування результатів дослідження є практична діяльність підприємств сфери туризму. Запропоновані у роботі теоретичні і методичні рекомендації створюють об'єктивне підґрунтя для подальшого розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Полтавській області.

Результати досліджень оприлюднювалися під час роботи кафедрального круглого столу студентів та аспірантів «Туризм і молодь – 2020» (грудень 2020 р. ПУЕТ). Опубліковано тези на тему «Ресурсна база розвитку лікувально-оздоровчого туризму у Полтавській області»

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 2 розділів, висновків, переліку інформаційних джерел (78 найменувань) та додатків. Робота викладена на 67 сторінках машинописного тексту (без інформаційних джерел та Додатків), вміщує 8 таблиць, 10 рисунків і 9 додатків.

РОЗДІЛ 1

ПЕРЕДУМОВИ ТА ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

1.1 Організація туристичної діяльності в Полтавській області

Туристична діяльність є тією галуззю народного господарства, яка розвивається динамічними темпами. Попит на туристичні послуги завжди є, люди подорожують, бажають знайомитися з культурними особливостями інших народів, відчувати екзотику відпочинку в іноземних країнах тощо. Туризм для сучасних людей є останнім трендом та набуває все більше глобального характеру. Для багатьох країн світу туристична діяльність визнана однією з найбільш пріоритетних та забезпечує левову частку ВВП. Сприяє розвитку туристичної діяльності й те, що доволі часто воно не вимагає значних фінансових ресурсів. Оскільки у кожному місці можна знайти безліч об'єктів, які можуть бути покладені в основу розробки туристичних продуктів та цікавими з боку сучасного туриста. Окрім того важливість туристичної діяльності пояснюється і її впливом на імідж країни та здатність залучати іноземні інвестиції у приймаючу країну. Саме ці переваги й роблять туристичну індустрію важливою для національної економіки кожної країни [51].

Можемо констатувати, що туризм є життєво важливим для успіху багатьох економік світу. Є кілька переваг туризму в приймаючих напрямках: туризм збільшує доходи економіки, створює тисячі робочих місць, розвиває інфраструктуру країни та формує почуття культурного обміну між іноземцями та громадянами. Країни, які роблять ставку на туризм багато вкладають в інфраструктуру. Вони хочуть, щоб все більше туристів відвідувало їхню країну, а це означає, що необхідні безпечні та вдосконалені засоби. Це веде до нових доріг, розвинених парків, поліпшених громадських площ, нових аеропортів та, можливо, кращих шкіл та лікарень. Безпечна та інноваційна інфраструктура

забезпечує безперебійний потік товарів та послуг. Більше того, місцеве населення має можливість для економічного та освітнього зростання.

Утім не всі країни однаково успішні у питанні розвитку туристичної діяльності. Це обумовлено тим, що туристична галузь вимагає концептуального підходу до її організації, існує ряд умов, які сприяють її розвитку на тій чи іншій території. Зокрема, Т.В. Момонт зазначає, що визначальними факторами для розвитку туристичної діяльності є «приступність регіону; його природа і клімат; відношення місцевого населення до приїжджого; інфраструктура регіону; рівень цін; стан роздрібної торгівлі; спортивні, рекреаційні й освітні можливості; культурні і соціальні характеристики. Останній фактор, у свою чергу, залучає туристів з наступних причин: робота, національний одяг, архітектура, ремесла, історія, мова, релігія, освіта, традиції, відпочинок, живопис, музика, гастрономія» [53].

На нашу думку, головною умовою успішної організації туристичної діяльності та забезпечення її розвитку є наявність належної туристичної інфраструктури. Під нею розуміється сукупність підприємств чи інших установ, які беруть участь у обслуговуванні туристів (подорожуючого населення), задоволення їх потреб тощо. До складу туристичної інфраструктури належать: туроператори (створюють туристичні продукти, організовують туристичні тури), туристичні агенства (реалізують туристичні путівки), санаторії, готелі, мотелі, кемпінги, хостели, садиби (надають послуги проживання подорожуючим), ресторани, кафе, їдальні (надають послуги харчування), архітектурні, історичні, культурна спадщина, заповідні зони, археологічні та інші об'єкти й пам'ятки (служать основою для їх відвідування туристами), транспортні компанії, автомобільне, морське, повітряне й залізничне сполучення (надають послуги перевезення туристів), а також інші заклади, які беруть пряму чи опосередковану участь у обслуговуванні туристів [38].

Наявність відповідної туристичної інфраструктури є важливою передумовою розвитку туристичної діяльності на тій чи іншій території. Другим важливим чинником розвитку даної сфери є відповідна законодавча база, яка

відповідає за регулювання туристичної діяльності в країні (визначає правила гри для суб'єктів туристичної діяльності).

Україна також є однією країн, яка має значний потенціал для розвитку туристичної діяльності. Водночас можемо констатувати, що він повністю не використовується. Для прикладу туристична сфера забезпечує не більше 2 % ВВП [40], тоді як в розвинених країнах світу вона складає 10 % і більше ВВП [78]. У той час як наша країна є досить великою та має багату культурно-історичну спадщину. Рівень же розвитку туризму в різних областях України є неоднаковим. Вважаємо за доречним на прикладі конкретної області провести аналіз організації туристичної діяльності. Об'єктом для такого аналізу нами обрано Полтавську область.

Полтавська область – шоста за площею область, яка утворена 22 вересня 1937 року з адміністративним центром у м. Полтава та займає 4,76 % всієї території України. Її територія розташована на Лівобережній Україні, а також охоплює частково і Правобережну частину країни. Межують з Полтавською областю: Харківська, Дніпропетровська, Кіровоградська, Черкаська, Київська, Чернігівська, а також Сумська області. Полтавська область межує з містами-мільйонниками [44]. Відповідно через територію Полтавської області проходять важливі транспортні шляхи, що є важливим для туристичної індустрії. Використовувати це можна завдяки створенню якісного сервісу для людей, які проїжджаючи її територією бажають повернутися ще раз та розповісти своїм знайомим про цей край. Багата полтавська область й на водойми, має різноманітну фауну та флору. По її території налічується порядку 146 річок, найбільшими серед яких є: Дніпро, Псел, Ворскла, Сула, Оріль та інші. Клімат є помірно-континентальний, який є сприятливий для організації туристичної діяльності. адміністративну карту Полтавської області наведено на рис. 1.1.

У економічному плану Полтавська область також є досить розвиненою. Основними галузям господарювання є сільське господарство та промисловість. Розвитку аграрної сфери сприяє наявність родючих чорноземів. Полтавська область з 24 областей зайняла 6 місце у рейтинзі «Найбільш заможних областей

України». Середній розмір заробітної плати за результатами 2020 р. склав 11913 грн. Полтавська область є однією з тих, яка не вимагає додаткового фінансування, дотацій, різних субвенцій та має можливість самостійно покривати власні витрати завдяки доходам. Загальний дохід Полтавської області у перерахунку на одного жителя складає 71627 грн.

Рис. 1.1. Адміністративна карта Полтавської області [36]

Важливим чинником розвитку туристичної діяльності на Полтавщині є те, що дана область вважається однією з найбільш чистих та зелених. Це може сприяти розвитку зеленого туризму, на який останнім часом збільшується попит. Крім того створення бренду зеленого місту сприятиме не лише розвитку туристичної сфери, але й забезпечить підтримку гарної екології, що й необхідно для жителів Полтавської області. Не лише обласний центр Полтава, але й інші

міста Полтавської області славляться своєю чистотою та насадженням рослин. Це сприяє для становленню та розвитку зеленого (екологічного, сільського) туризму.

Полтавський край має багату та цікаву історію, яку можна використати як бренд-маркер для розвитку туристичної сфери. Різні періоди розвитку Полтавської області мають велику історію та багаті історичними подіями. Їх можна використовувати при створенні тематичних екскурсій, туристичних турів, унікальної атмосфери для туристів тощо. Використання історії, відвідування історичної спадщини Полтавщини може стати головним магнітом для притягнення можливих туристів [44].

А ще Полтавська область має унікальну та багату культуру й традиції, які можуть бути цікавими не лише для внутрішніх туристів, але й іноземців. Полтавська область справедливо асоціюється з серцем України і це не лише через її розташування в центрі країни. Голова Державного агентства розвитку туризму України Мар'яна Олесків у своєму коментарі після подорожі територією Полтавської області назвала її «серцем України та регіоном з справжньою українською душею» [39]. Що характерно так це те, що кожне місто, полтавське село є унікальним у культурному та історичному сенсі. За правильного підходу в кожному регіоні Полтавщини можна сформувати цікаві та привабливі з позиції туриста екскурсії.

Велика площа Полтавської області сприяє наявності унікальним краєвидам. Подорожуючи даним регіоном можна побачити й ліси, водосховища, культурно-історичні об'єкти, водосховища, унікальну фауну та флору тощо. Відвідуючи Полтавщину можна отримати масу позитивних емоцій та максимально ознайомитися з різноманітними об'єктами [36].

Загалом Полтавська область володіє достатнім потенціалом для розвитку туристичної діяльності та є досить привабливою для туристів. На її території знаходиться велика кількість культурно-історичних пам'яток, археологічних об'єктів, туристично-рекреаційних зон та інших ресурсів. Туристична сфера визнана однією з найбільш пріоритетних для Полтавщини. З метою сприяння

розвитку туристичної діяльності у Полтавській області на міській сесії була розроблена та прийнята програма «Полтава туристична» на 2020-2026 рр. Згідно неї планується залучити для розвитку туристичної діяльності 9 мільйонів бюджетних коштів [62]. Освоїти зазначені кошти планується у розбудову та модернізацію туристичної інфраструктури. На рис. 1.2 можемо відобразити структуру витрат бюджетних коштів у сфері туристичної діяльності Полтавщини.

Рис. 1.2. Структура витрат бюджетних коштів у сфері туристичної діяльності Полтавщини за 2020 р. Складено автором за матеріалами [63]

Слід зазначити, що загалом місцеві органи влади розуміють перспективність та важливість розвитку туристичної галузі. Вживають та розробляють заходи спрямовані на її підтримку та залучення туристів до Полтавщини. Головний акцент при цьому робиться на активному використанні сучасних інформаційних технологій. Зокрема, протягом 2021 р. на території

Полтавщини планується проект налагодження роботи комунального «Екскурсійного автобусу», а також встановлення QR-кодів, інформаційних носіїв. Діджиталізація активно проникла й у туристичну діяльність, тому за ними майбутнє цієї сфери діяльності. Особливо важливе впровадження інформаційних та інноваційних технологій у контексті пандемії коронавірусу та загрози локдауну. Завдяки останнім досягнень науки та техніки є можливість створення віртуальних екскурсій Полтавщиною [72].

Стратегією розвитку туризму до 2027 р. [65] також визначено основні 7 перспективних напрямків туризму, а саме: фестивальний (подієвий), паломницький, археологічний, пізнавальний, лікувально-оздоровчий активний та промисловий. Жодний регіон не має скільки можливостей для розвитку одночасно декількох напрямків туризму як Полтавська область. У табл. 1.1 наведемо пріоритетні напрями туристичної діяльності у досліджуваному регіоні.

Таблиця 1.1

Пріоритетні напрями туризму у Полтавській області.

Складено автором за матеріалами [54, 65, 72]

№	Напрямок туризму	Ресурсна база
1	2	3
1	Фестивальний (подієвий) туризм»	Етнофестиваль Гелон-Фест
		«Купальські ігри на Батьківщині М. Гоголя
		Решетилівська весна
		Всеукраїнський гастро-фестиваль «Полтавська Галушка
		«ГОЛОЛЬFEST» – мультидисциплінарний міжнародний фестиваль сучасного мистецтва
		Культурно-гастрономічний фестиваль «Opishnya Slyvafest»
		АПП-ярмарок «Меди Межиріччя»
2	Паломницький туризм	Мгарський Спасо-Преображенський монастир
		Хрестовоздвиженський монастир
		Козельщинський монастир Різдва Богородиці
3	Археологічний туризму	Історико-культурний заповідник «Більськ» – Більське городище
		Гінцівська Пізньопалеолітична стоянка

Продовження таблиці 1.1

1	2	3
4	Пізнавальний туризм	Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського
		Історико-культурний заповідник «Поле Полтавської битви»
		Меморіальний комплекс «Урочище Шумейкове»
5	Лікувально-оздоровчий туризм	Миргородкурорт
		Санаторія «Сосновий Бір»
		Санаторій «Псел»
6	Активний туризм	Гірськолижний комплекс «Сорочин Яр»
		Табір відпочинку «Сенегал»
		Приватна стайня «Чотири підкови»
		База відпочинку «Берег»
		VeloPoltava «Мандруймо Полтавиною»
7	Промисловий туризм	Полтавський гірничо-збагачувальний комбінат

Полтавська область має потенціал для розвитку усіх основних видів туризму. При цьому на перше місце виходить вміння організувати, використати наявну ресурсну базу для розвитку туристичної діяльності. Окрім того існує проблема застарілої туристичної інфраструктури, оскільки велика кількість об'єктів туристичної діяльності знаходяться у занедбаному стані. Тому це вимагає вкладення інвестицій у розвиток туристичної інфраструктури, модернізацію застарілих пам'яток культури, реставрацію старих історичних будівель тощо.

Також для організації та розвитку туристичної діяльності важливе значення мають підприємства, які професійно займаються даним різновидом діяльності. До них відносяться туроператори та турагенства (табл. 1.2).

Проведений аналіз показує, що на території Полтавської області не діє жодний туроператор. Більшість суб'єктів туристичної діяльності є туристичними агенствами, які реалізують туристам готові туристичні продукти, екскурсійні маршрути. У 2019 р. нараховувалося 14 туристичних агенств створених у вигляді юридичних осіб та 136 турагенств у вигляді фізичних осіб. Загалом простежується динаміка щодо зменшення кількості суб'єктів туристичної діяльності [40].

Таблиця 1.2

Показники кількості суб'єктів туристичної діяльності у Полтавській області за 2017-2019 рр. Складено автором за матеріалами [37, 40]

Рік	Юридичні особи				Фізичні особи		
	всього	туроператори	турагенти	суб'єкти, що здійснюють екокурсійну діяльність	всього	турагенти	суб'єкти, що здійснюють екокурсійну
2017	17	-	16	1	76	75	1
2018	15	-	14	1	140	133	7
2019	14	-	14	-	136	136	-
Абсолютне відхилення:							
2019/2017	-3	-	-2	-1	60	61	-1
2019/2018	-1	-	-	-1	-4	3	-7
Відносне відхилення:							
2019/2017	-17,65	-	-12,5	-100	78,95	81,33	-100
2019/2018	-6,67	-	-	-100	-2,86	2,26	-100

Так, кількість юридичних осіб скоротилася з 17 одиниць у 2017 р. до 14 одиниць на кінець 2019 р. У той час як кількість фізичних осіб зменшилася з 140 одиниць у 2018 р. до 136 одиниць у 2019 р [37]. Зазначимо, що туристичні оператори функціонують на Полтавщині віддалено, тобто знаходяться вони переважно у містах-мільйонниках. Водночас розробляють вони туристичні маршрути й територією Полтавщини.

Серед найбільш популярних туристичних агенств, які діють на території Полтавщини слід виділити такі: Coral Travel, TUI, Travel Shop, Компас Турс, Мадагаскар, Країна Мрій, Горизонт, Tours & Tickets, Join UP!, TEZ TOUR, Всесвіт-Тур, World Travel, Tours & Tickets World, Караван, Max Travel та інші [73]. Зазначимо, що уважаючи на ситуацію з коронавірусом, яка завдала туристичній сфері великих збитків можна спрогнозувати протягом 2020-2021 рр. скорочення кількості функціонуючих туристичних агенств. Оскільки через зниження туристичних потоків не кожне з них може вижити.

Далі у табл. 1.3 наведемо динаміку кількості туристів обслуговуваннях в

Полтавській області за 2017-2019 рр.

Таблиця 1.3

Кількість туристів Полтавської області обслуговуваних за видами туризму в 2017-2019 рр. Складено автором за матеріалами [37]

Рік	Кількість обслуговуваних туристів	У тому числі		
		в'їзні (іноземні) туристи	виїзні туристи	внутрішні туристи
2017	19032	175	17884	973
2018	32007	1491	28392	2124
2019	36847	80	35739	1028
Абсолютне відхилення:				
2019/2017	17815	-95	17855	55
2019/2018	4840	-1411	7347	-1096
Відносне відхилення:				
2019/2017	93,61	-54,29	99,84	5,65
2019/2018	15,12	-94,63	25,88	-51,60

Аналізуючи вищенаведені дані спостерігається зростання кількості обслуговуваних туристів. Зокрема, у 2019 р. було обслуговувано всього 36847 осіб, що на 4840 осіб більше від 2018 р. та на 17815 осіб більше від 2017 р. Загалом вимальовується досить оптимістична ситуація. Але, якщо звернути увагу на структуру обслуговуваних туристів, то не все так позитивно. Так, яка більшість з них є виїзними туристами, тобто такими, що виїжджають з Полтавської області для подорожування у інші регіони країни чи світу. Так, у 2019 р. таких осіб нараховувалося 35739 осіб, що на 17855 осіб та на 7347 осіб більше за 2017-2018 рр. відповідно [37]. При цьому кількість в'їзних туристів, навпаки, зменшується у 2019 р. їх кількість складає 80 осіб, що на 95 осіб та 1411 осіб менше за 2017-2018 рр. відповідно. Також зменшується кількість внутрішніх туристів з 2124 осіб у 2018 р. до 1028 осіб на кінець 2019 р.

При цьому офіційних даних за 2020 р. на момент проведення дослідження не має. Але за прогнозами аналітиків туристичні потоки у 2020 р. зменшаться на 80 %. Все це пов'язано з пандемією коронавірусу, яка найбільше вразила туристичну галузь. Водночас при аналізі туристичних потоків також слід враховувати те, що ці дані не є 100 % достовірними. У зв'язку з тим, що більшість внутрішніх туристів не звертаються офіційно до туристичних агенств для

організації екскурсій, а самостійно подорожують з друзями, родиною чи самі.

Таким чином, туристична галузь є однією з найбільш перспективних та важливих для національної економіки багатьох країн, не виключенням є й Україна. Сьогодні дана сфера переживає досить скрутні часи внаслідок згубного впливу пандемії коронавірусу, незважаючи на зазначене вона залишається досить важливою. Усі регіони України мають досить потужний туристичний потенціал, вирізняється з поміж-усіх Полтавська область. Остання має багатий туристично-рекреаційний потенціал, який дозволяє успішно розвивати різні напрямки туризму. Водночас на даний час весь потужний туристичний потенціал Полтавської області використовується не на повну потужність. Кількість обслуговуваних туристів зросла з 19032 осіб у 2017 р. до 36847 осіб на кінець 2019 р. [37]. При цьому туристичні потоки формуються переважно з виїзних туристів, тоді як кількість внутрішніх туристів та в'їзних туристів зменшується високими темпами. З метою зміни ситуації сформована міська програма «Полтава туристична» на 2020-2026 рр. [63], яка покликана покращити туристичну інфраструктуру Полтавської області.

Значний вплив на розвиток туристичної сфери значний вплив має нормативно-правова база, тому проведемо далі її аналіз.

1.2 Організаційні засади та нормативно-правова база розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні та в Полтавській області

Туристична галузь України має надзвичайно важливу роль не лише у плані економічного зростання, але й формування сприятливого ділового іміджу країни. Останніми роками зростає статус туристичної сфери та зацікавленість держави у питанні її розвитку. Це пояснюється як наявністю потужного туристично-рекреаційного потенціалу країни, так і здатністю туристичної сфери залучати інвестиції, покращувати благоустрій міст тощо.

Основи розвитку туристичної сфери та лікувально-оздоровчого туризму в

Україні закладено у чинній нормативно-правовій базі. Остання у сфері лікувально-оздоровчого туризму складається з великої кількості нормативних актів, які регулюють окремі відносини у питанні даного напрямку туризму, та були прийняті у різні роки та зазнавали постійних змін [64]. Сучасний стан нормативно-правової бази наближеним є до європейського законодавства, що пов'язано з поступовою інтеграцією України до ЄС. Нормативно-правова база спрямована на правове регулювання сфери туризму та лікувально-оздоровчого туризму, зокрема.

Зазначимо, що правове регулювання – це діяльність держави чи уповноважених на це органів влади щодо визначення юридичних та правових норм поведінки у окремих сферах діяльності. Правове регулювання лікувально-оздоровчого туризму може здійснюватися через декілька форм: Конституції України, законів, нормативно-правових актів, указів Президента, Кабінету Міністрів України тощо. Вплив нормативно-правової бази на сферу туризму може бути прямим та непрямим. Перший проявляється тоді, коли відповідні закони чи нормативно-правові акти стосуються виключно лікувально-оздоровчого туризму, інший поширюється на усі сфери діяльності [53].

Найвищим рівнем нормативно-правової бази є Конституція України [1], яка регулює усі сфери діяльності та має вплив на туристичну діяльність. Зокрема, вона проголошує право кожного громадянина на ведення підприємницької діяльності. Туристичні підприємства повинні неухильно у своїй діяльності дотримуватися норм та прав визначених у Конституції України.

Також у питанні регулювання туристичної сфери, а саме лікувально-оздоровчого туризму слід виділити Господарський [4], Податковий [7], Водний [3], Лісовий [6], Бюджетний [2] та Земельний кодекси [5] України. В сукупності вони здійснюють опосередкований вплив на регулювання туристичної діяльності. Опосередкований, тому що їх дія поширюється не лише на туристичну сферу, а охоплює й інші види економічної діяльності.

Найбільш численною групою нормативно-правової бази є закони України. Їх у сфері туризму умовно можна поділити у ті, що мають прямий та

опосередкований вплив. Прямий вплив мають ті закони, які регулюють безпосередньо туристичну сферу діяльності, а опосередкований ті закони, які охоплюють лише окремі питання туристичної діяльності.

Серед законів України, які мають опосередкований вплив слід виділити такий перелік: «Про захист прав споживачів» [14], що є базою державного регулювання безпеки товарів і послуг з ціллю убезпечення громадян, їх майнового та природного середовища; «Про порядок виїзду із України і в'їзду в Україну громадян України» [22]; «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» [23]; «Про страхування» [27]; «Про рекламу» [25]; «Про державний кордон України» [9]; «Про охорону навколишнього природного середовища» [20]; «Про правовий статус іноземців» [24]; «Про охорону культурної спадщини» [19] тощо. Тобто сюди входять усі ті закони, нормативно-правові акти, які приймалися для правового регулювання усіх видів економічної діяльності, але водночас вони й охоплюють окремі операції пов'язані з сферою туризму. Зокрема, туристична діяльність передбачає виїзд громадян за кордон, де оплата різних послуг здійснюється іноземною валютою. Тому в даному питанні слід користуватися Законом України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» [23] та Законом України «Про порядок виїзду із України і в'їзду в Україну громадян України» [22]. В туристичній сфері велика кількість різних моментів, особливостей, які регулюються та визначаються чинною нормативно-правовою базою.

Основою туристичної діяльності, що має прямий вплив, є прийнятий 15 вересня 1995 р. Закон України «Про туризм» [29], який констатує – «держава проголошує туризм одним з пріоритетних напрямів розвитку національної культури та економіки і створює сприятливі умови для туристичної діяльності». Даний закон є головним у сфері туристичної діяльності, визначає способи та цілі державного регулювання.

Цей закон є основоположним законодавчим актом, який визначає загальні виховні, організаційні, правові, а також соціально-економічні засади державної політики у сфері туристичної діяльності. Зокрема, він регламентує туристичну

діяльність, створює умови для ведення господарської діяльності пов'язаною з наданням послуг, забезпечує регулювання туристичного ринку тощо. Закон України «Про туризм» [29] став підґрунтям для подальшого розвитку нормативно-правової бази у сфері туристичної діяльності. Інші закони, нормативно-правові акти, які приймалися в подальші роки стали його доповненням. Вагомість цього закону підтверджується двома указами Президента України «Про підтримку розвитку туризму в Україні» [21] та «Про заходи щодо забезпечення реалізації державної політики у галузі туризму» [15].

Підкреслимо, що до складу нормативно-правової бази безпосереднього впливу на туристичну галузь можна віднести різні Закони України, Укази Президента України, рішення Верховної Ради України та Кабінету міністрів України, а також постанови видані окремими міністерствами (зокрема Постанови й Розпорядження профільних міністерств, а саме Міністерства культури і туризму України, Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства економічного розвитку і торгівлі України) [39].

Відповідно серед нормативно-правової бази опосередкованого впливу можна виділити різні Кодекси України, а також Державні стандарти України, які регламентують діяльність туристичних фірм, закладів харчування та розміщення, а також санаторно-курортних закладів. Окремого Кодексу, який регулював виключно туристичну діяльність, або лікувально-оздоровчий його напрямок не існує. Інші ж Кодекси України регламентують не лише туристичну діяльність, але й поширюються і на інші сфери народного господарства. Приміром Водний кодекс України [3] є обов'язковим для виконання як санаторно-курортними закладами, так й організаціям промисловості, фірмами, які займаються виловом риби, чи мореплавства. Тобто дія кодексів України поширюється не лише на туристичну сферу, але й зачіпає й інші галузі.

Особливістю нормативно-правової бази лікувально-оздоровчого туризму є те, що вони охоплюють досить велику кількість різних спеціалізованих законодавчих актів. Відтак, нормативно-правову базу лікувально-оздоровчого туризму в Україні можна представити на рис. 1.3.

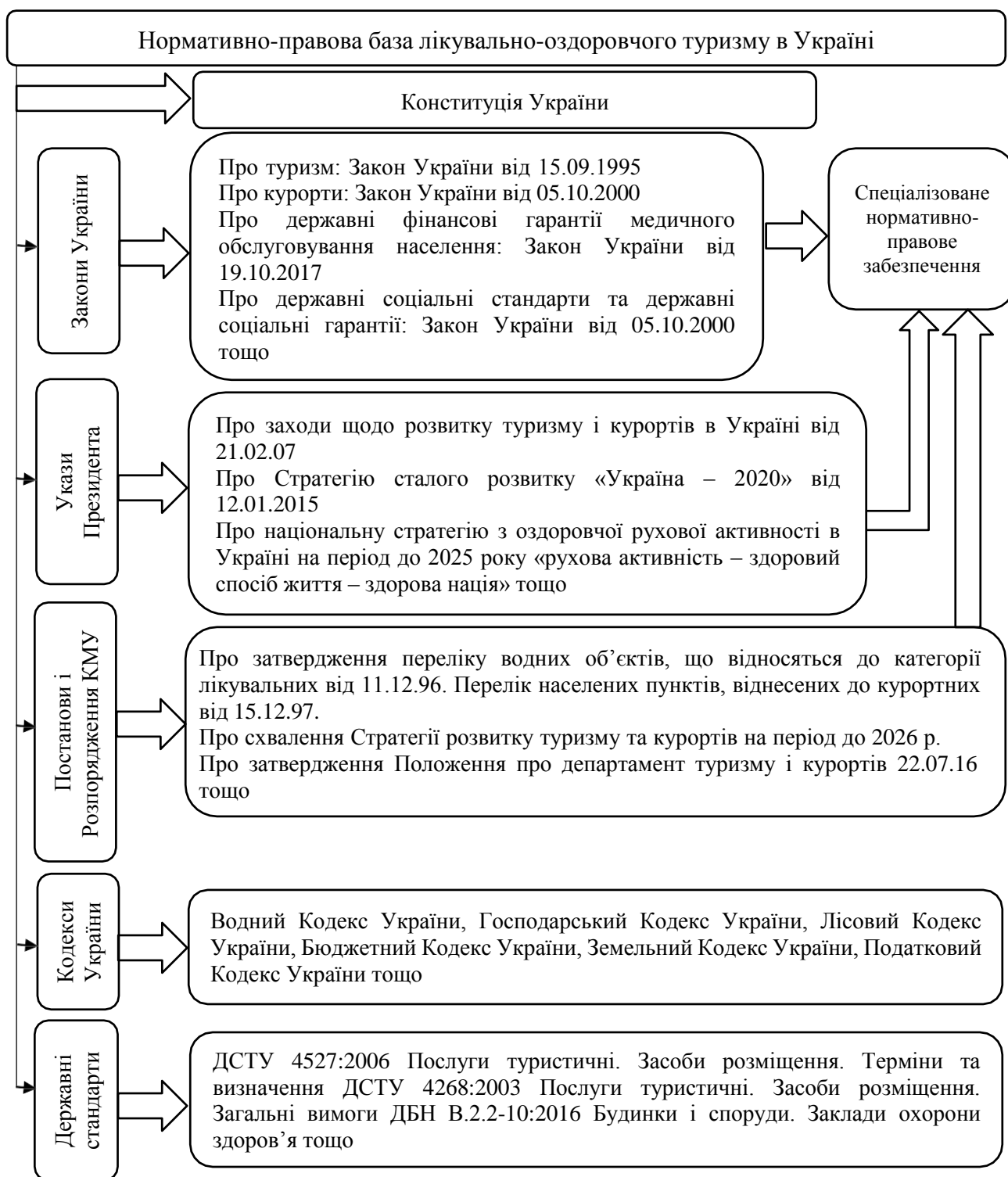

Рис. 1.3. Нормативно-правова база лікувально-оздоровчого туризму в Україні. Складено автором за матеріалами [1-29]

Зауважимо, що головним законом в нашій країні є Конституція України. У ній міститься перелік закріплених громадських цінностей, які формують

загальну політико-економічну систему, визначено взаємини держави та людини, їхні права та обов'язки. У ньому приділено достатню увагу питанню соціальної орієнтації країни. Зокрема, у ст. 49 Конституції України [1] зазначається, що «охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм. Держава створює умови для ефективного та доступного для всіх громадян медичного обслуговування». Виходячи з цього можемо стверджувати, що державна політика в соціальній сфері потребує високого рівня активності держави у сфері регенерації здоров'я населення та гарантування гідної якості життя своїх громадян. Основою цього на сучасному етапі є лікувально-оздоровчий туризм, який дозволяє поєднати лікування з відпочинком та туризмом.

Нормативно-правову базу у сфері туристичної діяльності розглянуто було у даному дослідженні вище. Також потребує приділення особливої уваги Закону України «Про курорти» [17]. Оскільки у лікувально-оздоровчому туризмі вагоме значення мають курортні заклади, в яких розміщуються туристи та де проводиться їх лікування. Даний закон встановлює економічно-соціальні, організаційна та нормативно-правові основи розвитку санаторно-курортних закладів України й спрямований на використання з ціллю лікування та оздоровлення людей природних лікувальних ресурсів, природних територій України тощо. Окрім цього даний закон визначає основні засоби щодо забудови курортів, надання їм земельних ділянок, регламентує їх діяльність тощо.

Наведений вище перелік нормативно-правової бази є основним у контексті лікувально-оздоровчого туризму. Водночас розглянута нормативно-правова база не є вичерпною, існує ряд інших законодавчих актів, які прямо чи опосередковано впливають на туристичну сферу. Загалом нормативно-правова база є досить розгалуженою та включає низку законів, нормативно-правових актів тощо.

Також до нормативно-правової бази можна віднести регіональні (обласні, міські) програми та стратегії розвитку туристичної діяльності, розпорядження

міської ради тощо. При цьому в кожній області сформувалися власні програми розвитку, виходячи з їх можливостей, туристично-рекреаційного потенціалу тощо. На Полтавщині діє програма «Полтава туристична» на 2020-2026 рр. [63], а також Стратегія розвитку туризму та курортів у Полтавській області на 2019-2029 рр. [72] у цих документах містяться основні цілі розвитку туристичної діяльності, визначені найбільш пріоритетні напрями туризму, а також розроблено конкретні заходи спрямовані на розвиток туризму й визначено очікувані результати від їх впровадження. Відповідно регіональний рівень нормативно-правової бази є найнижчим і при його розробці слід обов'язково керуватися вищими рівнями та посилатися на них. Вищим рівнем нормативно-правової бази розвитку лікувально-оздоровчого туризму є Конституція України, Кодекси України, Закони України, а також інші чинні нормативно-правові акти, які мають прямий або опосередкований вплив на туристичну діяльність та лікувально-оздоровчий туризм, зокрема.

Слід також додати, що нами розглянута нормативно-правова база на національному, регіональному та місцевому рівні. Крім цих рівнів ще є найвищий – міжнародний рівень нормативно-правової бази правового регулювання лікувально-оздоровчого туризму. Міжнародний рівень актуальний за умов виїзду українських туристів закордон. Водночас, слід зауважити, що у контексті вимог ЄС Україна уже наблизила власну нормативно-правову базу до європейських стандартів та використовує іноземний досвід для удосконалення туристичної галузі.

Організаційні основи лікувально-оздоровчого туризму базуються на взаємодії суб'єктів та об'єктів туристичних послуг. Важливе місце відводиться стану туристичної інфраструктури, наявності санаторно-курортної бази, співпраці між суб'єктами туристичної діяльності, без яких неможливий розвиток лікувально-оздоровчого туризму. На рис. 1.4 відобразимо взаємодію суб'єктів та об'єктів ринку туристичних послуг.

Рис. 1.3. Взаємодія суб'єктів та об'єктів ринку туристичних послуг [70]

Центральне місце у даній системі займає держава, яка регулює усю туристичну діяльність. Регулювання відбувається через нормативну-правову базу, яка детально розглянута вище у роботі. Від виконання своїх функцій державою залежать взаємовідносини між іншими учасниками туристичного ринку.

Туроператори та турагенти розробляють туристичні маршрути виходячи з аналізу ринку, потреб споживачів та реалізують їх. Підприємства готельно-ресторанного бізнесу забезпечують споживачів послугами проживання та харчування і є невід'ємною частиною туристичного ринку. Підприємства та установи сфери дозвілля дозволяють провести споживачам цікаво час, ознайомитися з культурою, історичною спадщиною тощо [77].

Об'єктами туристичних відвідувань є те, що може бути показано туристу у процесі його обслуговування та викличе зацікавлення з його боку. Важливо, щоб ці об'єкти знаходилися у задовільному стані, мали туристичну привабливість та викликали у споживачів позитивні емоції та бажання ознайомлення з ними [74]. Що стосується Полтавщини, то слід відзначити, що багато об'єктів туристичних відвідувань, зокрема історичних об'єктів знаходиться у незадовільному стані та вимагають модернізації та реконструкції.

Іншими важливими учасниками туристичного ринку є підприємства транспорту. Вони надають послуги споживачам щодо переміщення. Важливого значення у даному випадку набуває стан доріг, наявність аеропортів у містах, розвиток залізничного, морського, автомобільного та повітряного транспорту.

Чим розвиненіші всі види транспорту в країні, тим більше краще це для туристичної сфери [70]. У Полтавській області на даний час існує проблема запуску аеропорту, оскільки він не функціонує та вимагає будови нової злітної смуги. За рахунок державного бюджету на даний час неможливо покрити всі витрати пов'язані з роботою аеропорту. Але можна з впевненістю стверджувати, що повноправна робота аеропорту в м. Полтава стан важливим чинником розвитку туристичної діяльності у даній області. Іншою хронічною проблемою для Полтавщини є стан автомобільних доріг. У 2020 р. Полтавщина брала участь у президентській програмі «Велике будівництво», яке триває і на даний час. За цей період часу побудовано велику кількість нових доріг, капітально відремонтовані мости та застарілі дороги. Водночас й на даний час залишається велика кількість автомобільних доріг, які знаходяться у незадовільному стані [44].

Який би не цікавий та привабливий туристичний тур був, без налагодженої рекламної-інформаційної діяльності він не матиме стабільного попиту. Тому важливо не лише створити конкурентоспроможний туристичний тур, але й забезпечити його рекламу, поширення інформації про нього. Це дозволить сформувати стійкий попит на відповідний тур. Без реклами неможлива стабільна реалізація туристичних турів. Трендом сьогодення у питанні рекламування

туристичних послуг є відгуки лідерів думок, рекомендації блогерів.

У питанні розвитку лікувально-оздоровчого туризму перше місце відводиться наявності санаторно-курортних закладів. Оскільки вони є невід'ємною частиною лікувально-оздоровчого туризму, де туристи проживають, проходять сеанси лікування, реабілітації, отримують комплекс послуг лікування та відпочинку. Тому визначаючи потенціал того чи іншого регіону щодо розвитку лікувально-оздоровчого туризму важливо приділяти увагу питанню наявності відповідних санаторно-курортних закладів. Можна сказати, що вони у лікувально-оздоровчому туризмі є головною серцевиною. Без їх наявності практично не можливо досягнути високого рівня лікувально-оздоровчого туризму [39].

Таким чином, в Україні створена досить розгалужена нормативно-правова база, яка регулює туристичну сферу та лікувально-оздоровчий туризм. Умовно їх можна поділити на дві групи: які мають прямий вплив та, які мають опосередкований вплив. До останніх відносяться загальні Закони та Кодекси України, які регулюють не лише туристичну діяльність, але й інші види економічної діяльності. До нормативно-правової бази, які мають прямий вплив на лікувально-оздоровчий туризму перш за все відносяться Закони України «Про туризм» та «Про курорти». Також в Україні прийнято велику кількість указів, розпоряджень Президента та Кабінету Міністрів, окремих міністерств у сфері туристичної діяльності. Найнижчим рівнем нормативно-правової бази є місцевий, який включає програму «Полтава туристична» на 2020-2026 рр., а також Стратегію розвитку туризму та курортів у Полтавській області на 2019-2029 рр. Уся нормативно-правова база лікувально-оздоровчого туризму пройшла великі зміни з метою їх удосконалення та адаптації до законодавства ЄС. Основою розвитку аналізованого різновиду туризму є наявність відповідних природних лікувально-оздоровчих ресурсів, тому далі проведемо їх аналіз на прикладі Полтавської області.

1.3 Природні лікувально-оздоровчі ресурси Полтавської області

Полтавська область володіє могутнім потенціалом для розвитку туристичної індустрії, частина якої активно використовується у організації лікувально-оздоровчого туризму. Це один з перспективних різновидів напрямку туризму, який за правильного підходу до організації може принести значні соціально-економічні дивіденди всьому регіону. Існує нагальна потреба у проведенні ґрунтовного аналізу природних лікувально-оздоровчих ресурсів Полтавської області. Це дозволить визначити рівень придатності туристичної інфраструктури, виявити основні центри та можливі ідеї, які б забезпечили розвиток лікувально-оздоровчого туризму. Полтавська область має вигідне географічне положення у центрі України, а також розгалужену транспортну мережу, які об'єднує її з іншими регіонами, у тому числі містами-мільйонниками. Це сприяє притоку туристичних потоків [32].

Зауважимо, що лікувально-оздоровчий туризм реалізовується з метою поліпшення здоров'я, лікування виявлених хвороб, підвищення імунітету, що передбачає перебування у санаторно-курортних закладах. Відповідно метою цього напрямку туризму є профілактика та лікування захворювань і відпочинок. Характерними особливостями лікувально-оздоровчого туризму є [31]:

- більш тривалий відпочинок, а ніж у випадку інших видів туризму;
- відвідування невеликої кількості туристичних об'єктів, оскільки це не є основною метою;
- переважне перебування споживачів в одному місці, як правило обмежене пересування туриста з одного місця в інші.

Особливої актуальності набуває лікувально-оздоровчий туризм в умовах сьогодення, коли поширюється коронавірус, а людський організм потребує зміцнення імунітету, а також профілактики хронічних захворювань. Можливість організації лікувально-оздоровчого туризму на певній території залежить перш за все від наявності відповідних природних лікувальних ресурсів, необхідної інфраструктури для проведення лікування людей. Тому організація цього

напрямку туризму вимагає неабиякої підготовки. Приміром організувати культурно-пізнавальний туризм можливо при наявності відповідних культурно-історичних об'єктів, які будуть цікавими для споживачів. У випадку лікувально-оздоровчого туризму на перше місце виходить наявність на території відповідних лікувально-оздоровчих комплексів, курортів, санаторіїв з належними умовами для організації відпочинку та лікування. Головними споживачами лікувально-оздоровчого туризму є хворі люди, переважно після 40 років [42].

Тому наявність санаторно-курортних закладів є головною умовою організації лікувально-оздоровчого туризму. При цьому самі заклади не можуть бути розташовані на будь-якій території. Для їх будівництва важлива наявність відповідних природних лікувальних ресурсів, які необхідні для проведення оздоровлення людей. До таких ресурсів насамперед слід віднести мінеральні та термінальні води, морську воду, лікувальні грязі та озокерит, а також сприятливі природо-кліматичні умови для лікування. Самі ж санаторно-курортні заклади повинні мати кваліфікований медичний персонал, відповідне обладнання для лікування хворих тощо [38]. Розглянемо забезпеченість Полтавської області усіма необхідними ресурсами для забезпечення розвитку лікувально-оздоровчого туризму.

Знаходиться Полтавська область у досить сприятливій кліматичній зоні, яка дозволяє на її території організовувати лікувально-оздоровчий туризм. Клімат є помірно-континентальний, літо тепле з помірною вологістю повітря, зима нестабільна, переважно тепла з температурою $-4-7^{\circ}\text{C}$. Зниження та підвищення температури відбувається поступово та значної шкоди організму не здійснює. Останнім часом негативний вплив на людський організм мають магнітні бурі, до яких вразливі люди з хворобами серцево-судинної системи. Водночас магнітні бурі однаково поширені по всій території України, тому не можемо визначити їх як такими, що перешкоджають лікувально-оздоровчому туризмі. Загалом кліматичні умови та географічне розташування Полтавщини повністю дозволяє розвивати лікувально-оздоровчий туризм [50].

Значний вплив на розвиток цього напрямку туризму має екологічна ситуація в області. На території Полтавщини не має жодних атомних електростанцій, які є одними з головних забруднювачів повітря. Головними забруднювачами повітря у Полтавській області є автомобілі. Так, як міста Полтавщини не є містами-мільйонниками, то навантаження на повітря є значно нижчим, а ніж в Харківській, Запорізькій, Київській та Дніпропетровській областях. В цілому Полтавщина вважається екологічно чистим регіоном з високим рівнем озеленення. Навіть, якщо взяти епідеміологічну ситуацію в областях України пов'язану з пандемією коронавірусу, то можна звернути увагу на те, що у Полтавській області порівняно з іншими регіонами значно менше було заражених. Високий рівень озеленення міст та районів Полтавщини є однією з головних фішок Полтавської області. Лісистість разом з чагарниками займає близько 10 % території Полтавщини [44].

Серед найбільш забруднених регіонів Полтавської області є промисловий центр – Кременчук. Це пов'язано з тим, що на її території проводять діяльність такі промислові гіганти, як: ТОВ «Біланівський гірничо-збагачувальний комбінат», АТ «Кременчуцький завод технічного вуглецю», ТОВ «Кременчуцька ТЕС», ТОВ «Єристівський гірничо-збагачувальний комбінат» тощо [61].

Більшість з них відносяться до гірничодобувної промисловості та забруднюють повітря. Водночас зараз проводиться робота по модернізації виробництва у відповідності до нових екологічних стандартів, щоб зменшити негативне навантаження на довкілля. Найбільш свіжим прикладом є будівництво та запуск у 2021 р. біоелектростанції на фірмі «Кернел» [49]. Вона побудована з метою розвитку «зеленої» енергетики. Повноцінна її діяльність значно зменшить рівень забруднення довкілля у місті Полтава.

Чисте довкілля є запорукою міцного здоров'я людей. Тому загальна екологічна ситуація дозволяє розвивати лікувально-оздоровчий туризм у Полтавській області. До регіонів Полтавщини з найбільш чистим довкіллям відносяться Чорнухинський, Козельщинський, Миргородський та Семенівський

район. До речі Миргородський район є й головним центром Полтавщини у питанні лікувально-оздоровчого туризму [61].

Також Полтавська область має різноманітний природно-рекреаційний потенціал, який дозволяє на її території розвивати лікувально-оздоровчий туризм. З основних природно-рекреаційних зон Полтавщини, які мають сприятливі умови для лікувально-оздоровчого туризму слід виділити [34]:

- Гадяч – кліматичний курорт лісової зони, що знаходиться на березі р. Псел;
- Ліщинівка – лісово-кліматичний курорт, який розташований на березі р. Ворскла;
- Миргород – один з головних центрів лікувально-оздоровчого туризму не лише Полтавщини, але й всієї України (рівнинний бальнеологічний і грязьовий курорт лісостепової зони).

Основою розвитку лікувально-оздоровчого туризму є наявність джерел мінеральних вод. Головними центрами наявності мінеральних вод на Полтавщині є Миргородський, Великобагачанський, Новосанжарський, Кременчуцький та Хорольський райони. Загалом Полтавська область багата на родовища мінеральних та підземних вод, які використовуються для лікування хворих та є базою для розташування біля них санаторно-курортних центрів. За якістю води Полтавщина є одним з головних лідерів серед усіх областей України.

Якщо звернутися до історії, то перші мінеральні родовища на Полтавщині були відкритими на початку минулого століття у м. Миргород випадковим чином. У той час у місті була хронічна проблема з водопостачанням, з метою пошуку джерел для цього були відкриті мінеральні родовища. На їх території у 1917 р. був відкритий курорт, який діє й по нині. Основними лікувальними засобами даного курорту є мінеральні води. Вони допомагають покращити стан хворих з порушенням обміну речовин чи захворювань травлення [36].

Загалом мінеральні води Полтавщини представлені двома видами: які не містять специфічних компонентів, таких в наявності є 7 родовищ: які мають специфічні компоненти у кількості 3 родовищ та 8 свердловин. Найбільшими

родовищами мінеральних вод являються Миргородське, Новосанжарське та Демидівське [71]. На рис. 1.4 графічно наведемо географію розташування лікувальних мінеральних вод Полтавської області.

Рис. 1.4. Родовища лікувальних мінеральних вод Полтавської області [76]

Слід додати, що точно проаналізувати забезпеченість Полтавщини мінеральними водами практично неможливо через досить слабкий рівень в Україні картографічного забезпечення. Оскільки більшість тематичних атласів містять досить укрупнені позначення мінеральних вод та на території Полтавщини виділяють лише один бальнеологічний курорт – Миргород з наявністю родовищ лікувальних мінеральних вод.

Зазначимо, що у Миргородському, Великобагачанському, Полтавському, Кременчуцькому, Шипацькому, Семенівському, Новосанжарському й

Хорольському районах Полтавської області виявлено всього близько 20 джерел мінеральних вод, котрі за своїм хімічним складом рахуються хлоридно-натрієвими та гідрокарбонатно-хлоридно-натрієвими водами. Вони мають достатньо малий ступінь мінералізації, тобто вони пригодні для використання з лікувально-оздоровчою метою. Зокрема, торфові пелоїди (лікувальні грязі) родовища «Семеренки» (с. Семеренка Миргородського району), активно використовують ПрАТ «Миргородкурорт» і санаторій «Сосновий бір» [67].

За повідомленням Департаменту культури і туризму Полтавської ОДА [39] «Справжньою перлиною мережі санаторно-оздоровчих закладів Полтавської області є курорти міста Миргорода, смт Нових Санжар, м. Зіньків, смт Велика Багачка, на які приїжджають відпочити та оздоровитися мешканці з усіх регіонів України та з багатьох країн світу. Крім оздоровчої місії курорти Полтавщини виконують ще й культурно-туристичну. У санаторіях області щороку зростає попит на розваги, екскурсії, екотуризм».

Н.М. Карпенко та Ю.В. Карпенко [45] у своєму дослідженні зазначають, що «мінеральні води Полтавщини використовуються як для внутрішнього застосування, так і у вигляді ванн, зрошень та інгаляцій. Родовища торфових пелоїдів знаходяться в заплавах річок Хорол, Псел, Ворскла, а найбільшим є родовище «Семеренки», розташоване в 40 км від курорту Миргород у межах правобережної заплави р. Грунь-Ташань, на відстані 1 км на південь від с. Семеренки та за 8 км на схід від с. Великі Сорочинці Миргородського р-ну Полтавської обл. За своїми основними фізико-хімічними показниками темно-коричневі торфові грязі родовища «Семеренки» належать до низько-мінералізованих високо-зольних без-сульфідних – слабо-сульфідних торфових пелоїдів».

Володіючи винятковим потенціалом лікувально-оздоровчих ресурсів та природно-кліматичними перевагами, Полтавська область має всі передумови стати лікувально-оздоровчим та культурно-туристичним центром з європейською якістю обслуговування. Курорти Полтавщини представлені такими санаторно-лікувальними закладами як об'єднання «Миргородкурорт»,

Санаторій «Сосновий бір», Санаторій «Псьол», Санаторій «Івушка» та іншими оздоровчими закладами [66].

Зазначимо, що в об'єднання «Миргородкурорт» (м. Миргород) входять чотири санаторії – «Миргород», «Полтава», «Хорол» і «Березовий Гай», які знаходяться на спільній парковій території берегах р. Хорол в м. Миргород та мають комфортне розташування та транспортне сполучення, що дозволяє дібратися від провідних промислових центрів країни всього лише за 2-3 години.

За усіма показниками «Миргородкурорт» є головним лідером санаторно-курортної галузі України, його санаторії мають вищий рівень акредитації та високу ефективність оздоровлення. В середньому «Миргородкурорт» відвідує більше 70 тисяч відпочиваючих різних національностей. За 2020 р. у цьому закладі побувало людей більше 30 національностей, про лікувальні можливості «Миргородкурорт» знають далеко за межами України та користуються його послугами. В усіх санаторіях цього комплексу лікують захворювання шлунку, кишечника, печінки, підшлункової залози, а також жовчного міхура. Головним засобом лікування виступає мінеральна вода з власних родовищ. Як зазначає директор цього курорту у коментарі журналістам «достовірна діагностика, персональні програми лікування з урахуванням усіх виявлених захворювань та протипоказань, комплексний підхід, що об'єднує медичну силу природних лікувальних чинників, збалансоване дієтичне харчування екологічно чистими продуктами, всі переваги широкого спектру фізіотерапевтичного лікування, великий вибір можливостей активного відпочинку дають високі результати оздоровлення шлунково-кишкового тракту, відновлюють нормальний обмін речовин та захисні сили організму» [52].

Виходячи із зазначеного можна констатувати, що «Миргородкурорт» усіма необхідними ресурсами для розвитку лікувально-оздоровчого туризму не лише в регіоні. Він поправу вважається одним з найкращих санаторно-курортних закладів України. За потрібен залишається лише налагодити активну рекламну кампанію закладу, які допоможе збільшити туристичний потік.

Слід зазначити, що на території Полтавської області у 2012 р. був створений Verholy Relax Park. За невеликий проміжок часу він уже встиг отримати дві нагороди премії Ukrainian Hospitality Awards 2015. Verholy Relax Park на сьогодні є лише комплексом відпочинку, а не лікувальним центром. Водночас він уже зараз володіє усіма можливостями, щоб на його базі розвивати лікувально-оздоровчий туризм. Так, Verholy Relax Park має досить вигідне місце розташування з позиції зручного добирання туристів до нього. Головною його особливістю є використання для обробки приміщень виключно природних матеріалів: дерева, камня, шкіри, сланця тощо. Розташований він у екологічно чистому районі поблизу лісу, що часто являється головною вимогою відпочиваючого населення [58]. Адже переважна маса людей у наш час воліють відпочивати у тихій зоні, віддаленій від міста. Територія розташування Verholy Relax Park є досить великою та має всю необхідну інфраструктуру для розвитку лікувально-оздоровчого туризму.

Унікальність Verholy Relax Park пов'язана з розміщенням на його території кінно-спортивного комплексу. Відповідно в цьому закладі можна поєднати відпочинок з навчанням на верховій їзді. Крім того, людям з хворобами спини корисно їздити зверху на конях. Про те, що Verholy Relax Park стане центром лікувально-оздоровчого туризму у Полтавській області говорити ще рано, але можна однозначно запевнити, що усі передумови для цього він має.

Санаторій «Сосновий бір», що знаходиться у Зіньківському районі – сучасний лікувально-оздоровчий заклад вищої категорії, яке розпочало свою діяльність у 1969 року, та має висококласну клінічну базу для оздоровлення людей та лікування захворювань органів травлення, дихання, опорно-рухової, нервової, ендокринної та серцево-судинної систем. Місткість цього санаторію 200 осіб, що є доволі не поганим показником. Адже, одночасно на його базі можна проводити лікування 200 осіб. На його території є власне джерело мінеральної води «Ташань», що внесена до каталогу мінеральних вод України [66].

Санаторій «Псьол» (Великобагачанський район) знаходиться на екологічно чистій території та має власне джерело хлоридно-натрієвої слаболужної мінеральної води «Великобагачанська», що застосовується для питного лікування й зовнішнього застосування. Напрямки для оздоровлення у санаторії «Псьол» – захворювання шлунково-кишкового тракту, нирок і сечовивідних шляхів, печінки, бронхо-легеневої системи, жовчних шляхів, бронхіальної астми, цукрового діабету і його ускладнень, хронічні гінекологічні й урологічні захворювання, щитовидної залози, опорно-рухової системи, стоматологія. В даному закладі проводять свою діяльність відділення клінічної й біохімічної лабораторії, медичної реабілітації, апаратна фізіотерапія, інформаційно-хвильова терапія та інші [58].

Санаторій «Івушка» (Кременчуцький район) розташований у мальовничій місцевості на березі річки Псьол. У даному санаторії лікують захворювання нервової системи, верхніх дихальних шляхів, хребта і суглобів, шлунково-кишкового тракту, серця і судин. Багатоманітні лікувальні процедури, серед яких карбоксітерапія, ударно-хвильова терапія та підводний душ-масаж ефективно покращують здоров'я [67].

Таким чином, придатні природо-кліматичні умови, густа сітка річок, наявність численних водойм у поєднанні з живописними краєвидами, велика кількість мінеральних вод, більш-менш невисокий рівень урбанізації, сприятлива екологічна ситуація на Полтавщині створюють величезний рекреаційний потенціал області для розвитку на її території лікувально-оздоровчого туризму. Майже всі райони Полтавської області є придатними для розвитку лікувально-оздоровчого туризму. Наявність родовищ мінеральних вод головними центрами лікувально-оздоровчого туризму на Полтавщині роблять: Миргород, Нові Санжари, Хорол, Велику Багачку, Зіньків тощо. Наявні природо-лікувальні ресурси дозволяють забезпечити стабільний розвиток лікувально-оздоровчого туризму на Полтавщині.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА РОЗВИТКУ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ У ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

2.1 Організація санаторно-курортного лікування в Полтавській області

Для будь-якого регіону важливого значення набуває санаторно-курортне лікування. Це пояснюється двома визначальними причинами: по-перше, воно є одним з шляхів залучення туристів у регіон завдяки розвитку на його базі лікувально-оздоровчого туризму; по-друге, санаторно-курортні заклади дозволяють покращити фізичний та психологічний стан здоров'я людини, пройти курс реабілітації та відновлення. За умови належної організації санаторно-курортного лікування воно може стати драйвером залучення іноземних туристів та, відповідно, припливу інвестицій у розвиток регіону й національної економіки [69].

Враховуючи багатий санаторно-курортний потенціал Полтавщини, його необхідно розвивати та використовувати у цілях розвитку туристичної діяльності. Особливо важливим є розвиток санаторно-курортного лікування в сучасних умовах, які характеризуються зниженням імунітету населення, поширенням пандемії коронавірусу. Відповідно розвиток санаторно-курортного лікування важливий як з економічної, так і соціальної точок зору [66].

Санаторно-курортне лікування відноситься до високорентабельних галузей, що стає суттєвим фактором прискорення економічного розвитку регіону, підтримки зайнятості, залученню додаткових інвестицій, наповнення бюджету, а також розвитку лікувально-оздоровчого туризму [70]. Перш за все, на санаторно-курортне лікування в регіоні впливає забезпеченість відповідними закладами. Тому користуючись офіційною статистикою у табл. 2.1 відобразимо показники кількості санаторно-курортних та оздоровчих закладів у Полтавській

області за 2015-2017 рр. За 2018-2020 роки не представляється можливим проведення такого аналізу, оскільки з 2017 р. Державна служба статистики Полтавської області не публікує ці дані. Це зроблено з метою конфіденційності зазначеної інформації у відповідності до Закону України «Про державну статистику».

Таблиця 2.1

Показники кількості санаторно-курортних та оздоровчих закладів у
Полтавській області за 2000-2017 рр. Складено на основі [68]

Роки	Санаторії та пансіонати з лікуванням		Санаторії-профілакторії		Будинки і пансіонати відпочинку		Бази та інші заклади відпочинку	
	всього	у них ліжок, тис.	всього	у них ліжок, тис.	всього	у них ліжок, тис.	всього	у них ліжок, тис.
2000	15	4,5	7	0,3	1	*	12	1,1
2001	15	4,4	7	0,3	1	*	11	1,2
2002	15	4,5	7	0,3	2	0,4	12	1,2
2003	15	4,4	7	0,3	2	0,4	12	1,2
2004	15	4,2	7	0,3	2	0,4	12	0,7
2005	14	3,9	7	0,3	2	0,4	10	0,7
2006	14	3,9	7	0,3	2	0,4	10	0,7
2007	14	3,7	7	0,4	2	0,4	10	0,7
2008	13	3,7	8	0,4	2	0,3	10	0,7
2009	13	3,7	8	0,4	2	0,4	8	0,6
2010	13	3,7	7	0,4	2	0,4	7	0,5
2011	13	3,7	6	0,4	2	0,4	7	0,6
2012	13	3,7	5	0,4	1	*	10	0,6
2013	13	3,7	5	0,4	1	*	11	0,7
2014	13	3,7	5	0,4	1	*	11	0,7
2015	13	3,7	2	0,3	1	*	12	0,7
2016	13	3,5	2	0,3	-	-	13	0,8
2017	13	3,4	2	0,3	-	-	12	0,8
Відхилення 2017/2016 р.: - абсолютне, (+; -)	0	-0,1	0	0	0	0	-1	0
- відносне, %	0	-2,86	0	0	-	-	-7,69	0
Відхилення 2017/2015 р.: - абсолютне, (+; -)	0	-0,3	0	0	-1	0	0	0,1
- відносне, %	0	-8,11	0	0	-100	-	0	14,29

*Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації.

Згідно наведених даних у 2017 р. Полтавщина була найменш представленою санаторно-курортними та оздоровчими закладами, яких налічувалося всього 27 одиниць. Якщо аналізувати дані за 2000-2017 рр., то простежується чітка тенденція щодо поступового зменшення кількості санаторно-курортних та оздоровчих закладів. Зокрема, на території Полтавської області протягом 2000-2004 рр. нараховувалася 15 санаторіїв та пансіонатів з лікуванням, у 2005-2008 рр. їх кількість зменшилася до 14 одиниць, а протягом 2008-2017 рр. – 13 одиниць. Відповідно й кількість ліжок у них зменшилася з 4,5 тис. до 3,4 тис [68]. За неофіційними даними у 2020 р. кількість санаторіїв та пансіонатів з лікуванням на Полтавщині зменшилася до 12 одиниць.

Карпенко Н.М., Логвин М.М. та Шуканов П.В. [46] у своєму дослідженні зазначають, що «кількість санаторіїв та пансіонатів з лікування в області протягом останніх років залишається незмінною – 12. Лідером санаторно-курортної сфери регіону за всіма показниками є ПрАТ «Миргородкурорт», що об'єднує чотири санаторії – «Березовий гай», «Полтава», «Миргород», «Хорол». Окрім нього діяльність санаторно-курортних закладів на Полтавщині представлена ВАТ санаторієм «Псьол» у Великій Багачці, ТОВ санаторієм «Сосновий бір» в с. Власівка Зіньківського району, медичним центром «Нові Санжари» Національної гвардії України в Нових Санжарах, оздоровчим комплексом «Івушка» в с. Омельник Кременчуцького району, а також ще чотирма закладами у Миргороді – спеціалізованим санаторієм «Слава», медичним реабілітаційним центром МВС України «Миргород», санаторієм імені М.В. Гоголя та санаторієм «Радужний»» [46].

Та ж сама тенденція спостерігається й по санаторіях-профілакторіях, які свого піку досягли у 2008-2009 рр., коли їх кількість у Полтавській області нараховувалася 8 одиниць, проте уже в 20015-2017 рр. чисельність даних закладів зменшилася до 2 одиниць. Найгірша ситуація простежується щодо зменшення будинків та пансіонатів відпочинку, які у 2016-2017 рр. припинили взагалі свою діяльність на Полтавщині [68].

Бази та інші заклади відпочинку на території Полтавської області мають різну динаміку змін. Так, у 2000-2008 рр. їх кількість коливалася у межах 10-12 одиниць, проте уже в 2010 р. зменшилася до 7 одиниць. Останні актуальні дані датовані 2017 р., коли спостерігалось деяке зростання баз та інших закладів відпочинку до 12 одиниць. Водночас помітна тенденція щодо зменшення ліжок з 1200 ліжок на початок аналізованого періоду до 800 одиниць на кінець 2017 р. Незважаючи на однакову кількість баз та інших закладів відпочинку їх місткість зменшилася, що обумовлено розвитком малих баз для відпочинку. Такі бази відпочинку у фінансовому плані легше утримувати й вони є більш рентабельними.

Таке зменшення санаторно-курортних та оздоровчих закладів пояснюється зменшенням державного фінансування спрямованого на їх утримання, реконструкцію, обладнання сучасними медичними технологіями тощо. внаслідок недофінансування окремі з них припинили свою діяльність. Можемо констатувати, що розвиток санаторно-курортних та оздоровчих закладів у Полтавській області в значній мірі залежить від фінансування їх власниками та державою. За належного утримання та забезпечення розвитку вони мають усі шанси стати одними з найкращих як в країні, так і світі.

На рис. 2.1 відобразимо частку санаторно-курортних та оздоровчих закладів, яка припадає на Полтавську область.

Як свідчать дані рисунка, найбільше санаторно-курортних та оздоровчих закладів в Україні розміщено у Одеській, Запорізькій, Херсонській, Дніпропетровській та Миколаївській областях. Така тенденція зумовлена наявністю у даних регіонах відповідних ресурсів, а саме близькістю до морів, наявністю значних покладів мінеральних вод та інших оздоровчих чинників. Ці регіони є головними центрами лікувально-оздоровчого туризму. Що стосується Полтавської області, та загальна кількість санаторно-курортних та оздоровчих закладів складає 27 одиниць, що становить 2 % від загальної кількості усіх закладів України [40]. Проте, на території Полтавщини знаходиться один з найкращих курортів нашої країни – Миргород.

Рис. 2.1. Частка регіонів України за наявністю санаторно-курортних та оздоровчих закладів, % [40]

Високий рівень нерівномірності розміщення санаторно-курортних та оздоровчих закладів по областях України пояснюється різними природо-кліматичними та лікувально-оздоровчими ресурсами. Кожна область нашої країни має унікальну туристично-ресурсну базу, на якій розвиваються різні види туристичної індустрії. Слід додати, що внаслідок анексії Криму, а також ведення військових дій на сході України наша країна втратила досить розвинену мережу санаторно-курортних та оздоровчих закладів.

Наявність відповідних санаторно-курортних та оздоровчих закладів на Полтавщині дозволяє безперебійно розвивати лікувально-оздоровчий туризм. Для цього слід лише активно застосовувати сучасні маркетингові інструменти, підбирати кваліфікований склад медичних лікарів, оновлювати медичне обладнання, а найголовніше співпрацювати з туристичними агенствами з метою розробки конкурентоспроможних туристичних продуктів. Велика кількість наявних санаторно-курортних та оздоровчих закладів вимагають значних

фінансових вкладень та покращення їх стану, відповідності сучасним вимогам, впровадження інноваційних технологій. Подальший їх розвиток в значній мірі визначатиметься загальною політико-економічною ситуацією в країні.

Доступні офіційні статистичні дані дозволяють у табл. 2.2 навести розподіл туристів у Полтавській області за метою поїздки у 2017-2019 рр. Це дозволяє визначити кількість осіб, що подорожували Полтавщиною у цілях лікування.

Таблиця 2.2

Розподіл туристів у Полтавській області за метою поїздки у 2017-2019 рр.

Складено на основі [37]

Рік	Всього	У тому числі за метою поїздки					
		Службова, ділова, навчання	Дозвілля, відпочинок	Лікування	Спортивний туризм	Спеціалізований туризм	Інше
2017	19032	358	18547	104	7	0	16
2018	32007	412	30849	701	45	0	0
2019	34170	199	33948	19	4	0	0
Відхилення 2019/2018 р.: - абсолютне, (+; -)	2163	-213	3099	-682	-41	0	0
- відносне, %	6,76	-51,7	10,05	-97,29	-91,11	0	0
Відхилення 2019/2017 р.: - абсолютне, (+; -)	15138	-159	15401	-85	-3	0	-16
- відносне, %	79,54	-44,41	83,04	-81,73	-42,86	0	-100

Як свідчать дані таблиці, загалом спостерігається зростання кількості туристів у Полтавській області. У 2019 р. їх кількість складала 34170 осіб, що на 2163 особи або 6,76 % більше за 2018 р. та на 15138 осіб або 79,54 % більше за 2017 р. Це є позитивним та свідчить про розвиток туристичної сфери Полтавщини, зростає кількість подорожуючих її територіями.

Якщо аналізувати у розрізі мети поїздки, то переважна більшість подорожує з метою дозвілля та відпочинку. Таких у 2019 р. нараховувалося 33948 осіб, що більше 90 % від усіх подорожуючих. Цей показник на 3099 осіб

більше від 2018 р. та на 15401 особи більше за 2017 р. Разом з тим помітно зменшилася кількість подорожуючих з метою лікування. Так, у 2019 р. таких офіційно було 19 осіб, що на 682 особи менше за 2018 р. та на 85 осіб менше від 2017 р. У звітному році спостерігається відчутне скорочення туристів з метою лікування [37].

Водночас слід враховувати, що дані статистики відображають лише офіційні подорожі туристів, які зверталися до туристичних агенств з метою поїздок. У той же час популярною є тенденція щодо самотійного відвідування санаторно-курортних та оздоровчих закладів, як мінімум з ціллю конфіденційності інформації й здешевлення подорожі.

Варто зазначити, що розвитку санаторно-курортних та оздоровчих закладів сприяє популяризація державою надання безкоштовних путівок. Тобто для осіб з інвалідністю, учасникам АТО та іншим вразливим категоріям осіб держава пропонує безкоштовні путівки на оздоровлення. Відповідно за них лікувальним закладам держава відшкодовує кошти. Зокрема, в минулому році лише «Миргородкурорт» відвідали 1057 громадян за безкоштовними курортними путівками, з них 592 особи з інвалідністю. Всього у Полтавській області пільгою із санаторно-курортного лікування скористалося 1308 осіб [39].

Мінеральна вода Миргорода незмінна за своїм складом уже понад 100 років. Завдяки їй, бальнеогрязьовим можливостям та надсучасному медичному обладнанню «Миргородкурорт» має змогу лікувати й оздоровлювати відвідувачів у 16 відділеннях за декількома напрямками. Це, зокрема, гастроентерологія, порушення обміну речовин, цукровий діабет, серцево-судинні захворювання, захворювання опорно-рухового апарату, гінекологічні патології. Окрім того, на даному курорті успішно проходять реабілітацію після оперативного втручання, онкозахворювань, інфарктів, інсультів. У «Миргородкурорті» проводиться близько 300 видів різних діагностичних процедур. Цей курорт відвідують не лише жителі України, але й іноземці, які готові платити значні кошти за відвідування «Миргородкурорту» [52].

Надання різного роду пільг на оздоровлення та санаторно-курортне лікування забезпечує притік клієнтів у відповідні лікувальні заклади Полтавщини. Такий підхід щодо пільгового курортного відпочинку має свою користь для усіх. Держава тим самим виконує свою соціальну роботу, відповідні особи отримують можливість безкоштовно або з суттєвою знижкою отримати путівки на оздоровлення, а санаторно-курортні заклади отримують постійний потік клієнтів та відшкодування з боку держави.

З наведених даних можемо зробити висновок, що Полтавщина повністю не використовує свій багатий потенціал у питанні лікувально-оздоровчого туризму. Наявність 27 санаторно-курортних та оздоровчих закладів може забезпечити більший притік туристів. Існує потреба щодо налагодження комунікацій між туристичними фірмами та санаторно-курортними закладами на предмет спільної співпраці з метою підвищення кількості туристичного потоку. Санаторно-курортні заклади Полтавщини мають можливість приймати більшу кількість відвідувачів, а ніж на даний час.

Додамо, що останнім часом з метою залучення туристів, а також покращення рівня обслуговування санаторно-лікувальні заклади комбінують стандартне лікування одночасно з проведенням тематичних екскурсій. На основі консолідації зусиль санаторіїв з туристичними агенствами розробляються різні програми відпочинку та дозвілля для відвідувачів. Під час лікування кожен може себе розважити, урізноманітнити дозвілля та взяти участь у відповідній екскурсії.

Зокрема, «Миргородкурорт» підписав меморандум про співпрацю з департаментом культури та туризму Полтавської облдержадміністрації [52]. Він направлений на об'єднання зусиль закладу та обласних органів влади на забезпечення розвитку туристичної індустрії загалом та лікувально-оздоровчого туризму, зокрема. Щороку «Миргородкурорт» відвідує більше 30 тис. осіб, не лише з України, але і з інших країн. Складно визначити інший туристичний об'єкт Полтавщини, який би відвідувала така кількість осіб. Саме виходячи з цього департамент культури та туризму Полтавської облдержадміністрації разом

з туристичними агенствами, а також «Миргородкурортом» консолідують власні зусилля щодо створення сприятливих умов для того, щоб гості міста знову хотіли повертатися на Полтавщину.

Окрім оздоровлення, курорти Полтавської області виконують ще й культурно-туристичне обслуговування гостей регіону. Щороку зростає попит на розваги, екскурсії, екотуризм, які розвиваються на базі санаторно-курортних закладів. На думку представників медичного центру «Нові Санжари» Національної гвардії України, а також санаторію «Псел»: «найкраще працює не інтернет, не реклама, а так зване «сарафанне радіо», тобто відгуки тих, хто вже побував у санаторії». Також при тісній співпраці санаторно-курортних закладів з рекламними агенствами триває робота по створенню віртуальних екскурсій, що дозволяє потенційних відвідувачів у режимі онлайн відвідати ці заклади. Адже, існує переконання, що якщо інтернет-користувачі сподобалася віртуальна екскурсія, обов'язково виникне бажання побачити це в реальному житті [58].

ПрАТ «Миргородкурорт» потенційним відвідувачам окрім комплексного лікування пропонує наступні туристичні тури: «Тури вихідного дня», лікувальний одноденний комплекс «День здоров'я», дводенний тур «Відпочинок і здоров'я», триденний тур вихідного дня, «Відпочинок, бадьорість і здоров'я», тижнева програма «Підніми життєвий тонус», триденний діагностичний пакет «Для чоловіків», оздоровча програма для жінок «Лікування гінекологічних захворювань та безпліддя», а також комплексна програма схуднення «Ідеал». Усі вони включають комплекс заходів направлених на відновлення здоров'я, підвищення імунітету та оздоровлення. За туристичними турами на базі ПрАТ «Миргородкурорт» лікування гармонічно поєднується з відпочинком, активним дозвіллям та тематичними екскурсіями. Для кожного відвідувача розробляється індивідуальна програма відпочинку відповідно до стану його здоров'я, потреб та бажань [52].

Курорт Миргород є головним серцем лікувально-оздоровчого туризму Полтавщини та України. Якщо брати до уваги інші санаторно-курортні заклади нашого краю, то вони значно поступаються своєю популярністю та розвитком.

Як бачимо, санаторно-курортні заклади поєднують традиційну свою діяльність з екскурсіями та туризмом. Сьогодні недостатньо лікувальним закладам пропонувати стандартний набір послуг по лікуванню, реабілітації та оздоровленню. Корисний ефект досягається завдяки організації також різних туристичних екскурсій, що забезпечується співпрацею з туристичними компаніями, рекламними агенствами тощо.

Таким чином, на території Полтавської області санаторно-курортне лікування є досить розвинене. За результатами 2017 р. всього на її території налічувалося 27 санаторно-курортних та оздоровчих закладів, що дещо менше порівняно з попередніми роками. Це зумовлено хронічним дефіцитом фінансування з боку держави, особливо це стосується державних закладів. Головним «серцем» всієї санаторно-курортної сфери Полтавщини є ПрАТ «Миргородкурорт», який є одним з найкращих санаторно-курортних закладів не лише України, але й Європи. Щорічно даний заклад відвідує близько 30 тис. осіб [52]. Загалом організація санаторно-курортного лікування на Полтавщині суттєво змінилася, що обумовлено високим рівнем конкуренції, зниженням доходів населення та зростання вимог до сервісного обслуговування. Сучасні санаторно-курортні заклади Полтавщини комбінують звичайне лікування з різними екскурсійними програмами відпочинку, що дозволяє хворим людям відпочити, оздоровитися й пройти повноцінний курс реабілітації.

Надалі важливо продовжувати на території Полтавщини розвиток санаторно-курортних та оздоровчих закладів. Сьогодні їх роль видозмінилася і вони стали невід'ємною складовою туристичної інфраструктури на базі яких розвивається лікувально-оздоровчий туризм. Зростає також їх роль з метою забезпечення максимальної тривалості життя населення, збереження здоров'я нації, а також оздоровлення осіб, внаслідок військових подій на сході України й поширення пандемії коронавірусу. Маючи потужні ресурси щодо санаторно-курортного лікування Полтавщина є досить привабливою для розвитку лікувально-оздоровчого туризму, що й надалі сприятиме залученню іноземних інвестицій, економічному розвитку та зростанню конкурентоспроможності

Полтавської області. Важливою складовою санаторно-курортного лікування є організація оздоровлення дітей, які є й майбутнім нації. З огляду на зазначене далі у роботі розглянемо більш детально організацію оздоровлення дітей в Полтавській області.

2.2 Організація оздоровлення дітей в Полтавській області

Головним чинником процвітання нації є здоров'я дітей, які є повноправними членами суспільства та наділені особливими правами. Разом з тим вони є найбільш вразливою групою, яка вимагає піклування про себе. Останнім часом погіршення епідеміологічної ситуації, поширення різних захворювань та випадків смертей на уроках фізкультури вимагає приділення особливої уваги з боку держави щодо оздоровлення дітей, забезпечення їх відпочинку.

На сьогодні одним з головних напрямів забезпечення виконання державної політики є покращення стану здоров'я дітей, поновлення їх життєвих сил, створення відповідних умов для їх оздоровлення, розвитку їх творчих здібностей. Вважається, що рівень оздоровлення та відпочинку дітей є ознакою рівня життя населення та розвитку країни в цілому, а для України на сучасному етапі розвитку це має важливе соціальне та економічне значення. Розв'язання проблем збереження, зміцнення і покращення здоров'я дітей в умовах сьогодення неможливе без оптимального використання потужних курортно-рекреаційних ресурсів. До їх арсеналу, крім природних факторів, а також розміщених у курортних і екологічно чистих місцевостях дитячих закладів оздоровлення та відпочинку, належать, насамперед, персонал, фахівці, які здійснюють різноманітні профілактичні, відновлювальні, навчально-виховні заходи, організовують і забезпечують цю діяльність [56].

В умовах децентралізації основні завдання щодо Організація оздоровлення дітей повністю покладається на місцеві органи влади. У Полтавській області ці

завдання покладено на Полтавську обласну державну адміністрацію та відповідні її структурні підрозділи. Зокрема, у 2020 р. на засіданні депутатів Полтавської ОДА була прийнята обласна «Програма оздоровлення та відпочинку дітей на 2020-2024 рр.» [57]. Основна її мета полягає у забезпечення на Полтавщині доступних, безпечних та якісних послуг з оздоровлення та відпочинку дітей. Програмою передбачено виділення з обласного бюджету 544 млн. 392 тис. 800 грн. Більше 90 % з цих коштів буде направлено на забезпечення участі дітей у програмах оздоровлення та відпочинку.

Зазначеною програмою визначено конкретні заходи щодо здешевлення вартості путівок, збереження закладів оздоровлення, покращення матеріально-технічної бази, підготовки відповідних кадрів тощо. Головною ціллю є закупівля

за кошти обласного та місцевого бюджету путівок щодо оздоровлення й відпочинку дітей. Під дану програму підпадають діти з найбільш вразливих соціальних груп, зокрема: діти-сироти, діти-інваліди, діти з малозабезпечених чи багатодітних сімей, діти учасників АТО тощо. Для забезпечення їх правом на оздоровлення та відпочинок «Програма оздоровлення та відпочинку дітей на

2020-2024 рр.» передбачає як повну оплату таких путівок, так і часткове відшкодування оплати з обласного та місцевого бюджету в розмірі від 70 до

90 % [57]. Зазначені заходи направлені на максимальне охоплення кількості дітей оздоровчими путівками, які потребують цього. Підтримка найбільш дітей найбільш вразливих соціальних груп направлена на надання їм цієї можливості.

Якщо до уваги взяти офіційні дані 2019 р., то можна зазначити, що програмами оздоровлення та відпочинку було охоплено більше 74 тисячі дітей, що становить 51,9 % від загальної чисельності дітей шкільного віку. У механізмі здешевлення оздоровчих путівок взяла участь 9 тисяч дітей, які разом з батьками самостійно обирали заклади для відпочинку [37]. Серед основних цілей Полтавської ОДА значиться й збільшення кількості дітей (до 3-4 тисяч), які б взяли участь у механізмі здешевлення або повної оплати путівок. Освоєно для цього 159 млн. грн., у наступні роки передбачається зростання витрат по усіх статтях бюджету. Передбачається доведення охоплення дітей оздоровчими

програмами до 55 % [37].

Щоб розглянути організацію оздоровлення дітей у Полтавській області для початку на рис. 2.2 відобразимо динаміку кількості дітей у віці до 17 років.

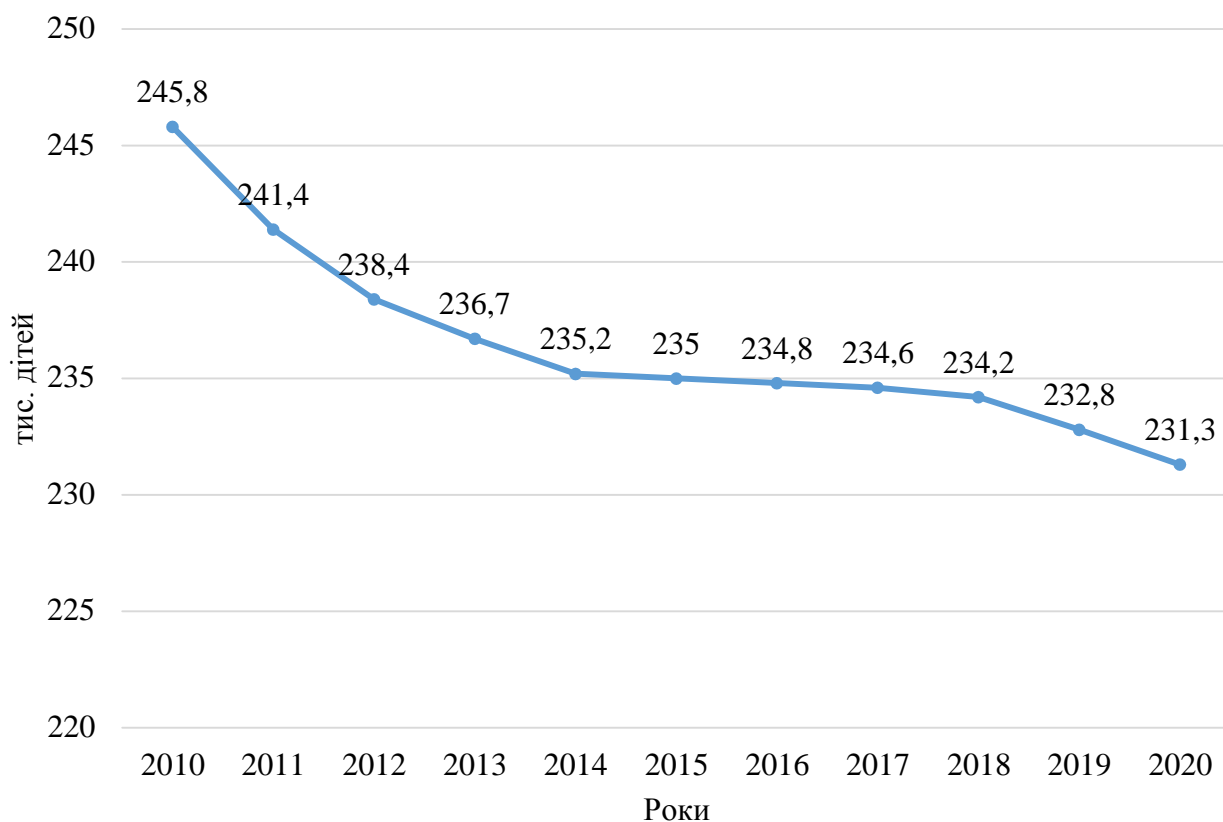

Рис. 2.2. Кількість дітей у Полтавській області віком до 17 років. Складено автором на основі [37]

З наведених даних можемо бачити стійку тенденцію щодо зменшення чисельності дітей на Полтавщині у віці до 17 років. Ця тенденція є негативною та свідчить про старіння нації. Починаючи з 2010 р. й по нині кожен рік відбувається поступове скорочення чисельності дітей. Це зумовлено головним чином, як зменшенням народжуваності на Полтавщині, так і поширенням різних хвороб, які вражають дітей та призводять навіть до смерті. На рис. 2.3 відобразимо частку дітей у загальній структурі населення Полтавської області.

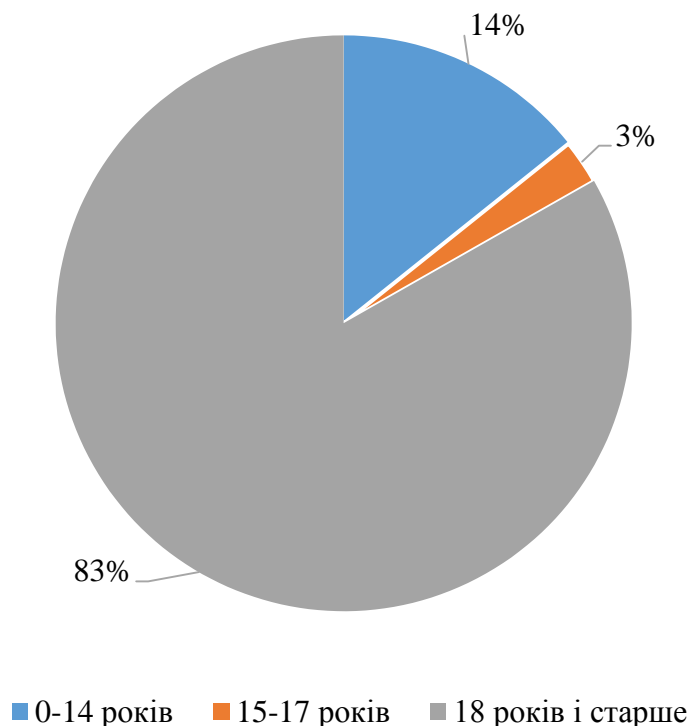

Рис. 2.3. Розподіл населення Полтавської області за окремими віковими групами, %. Складено автором на основі [37]

Як свідчать дані рисунка, діти у віці до 14 років складають 14 % від загальної чисельності населення Полтавської області, діти від 15 до 17 років – 3 %. Відповідно у сукупності вони становлять 17 %. Тоді як, жителі у віці 18 і старше складають 83 %. Найбільш активними та продуктивними жителями є населення у віці старше 18 років, водночас майбутнє за найменшим поколінням населення, тобто дітьми, якими є жителі до 18 років. У свою чергу їх частка не значна і спостерігається загальне зниження кількості дітей на Полтавщині.

Зазначені зміни підтверджують нагальну потребу в забезпечення оздоровлення та відпочинку дітей. Саме з цією метою Полтавська ОДА і затвердила «Програму оздоровлення та відпочинку дітей на 2020-2024 рр.», яка допоможе охопити більшу кількість дітей програмами відпочинку та забезпечить їх перебувати у санаторно-курортних закладах оздоровлення.

Головним ресурсом у забезпеченні дітей оздоровленням та відпочинком виступають дитячі заклади оздоровлення та відпочинку. Вони спеціалізуються

на організації відпочину для дітей, забезпечують їм належні умови для розвитку творчих здібностей, виконання рухливих вправ, формують комплекс оздоровчих програм, як індивідуальних, так і колективних. У табл. 2.3 відобразимо дитячі заклади оздоровлення та відпочинку Полтавської області, які працювали влітку за 2000-2019 рр.

Таблиця 2.3

Дитячі заклади оздоровлення та відпочинку Полтавської області, які працювали влітку за 2000-2019 рр. [37]

Роки	Кількість закладів, од		У них місць, од		Кількість дітей, які перебували у закладах, осіб	
	усього	у тому числі заклади оздоровлення	усього	у тому числі заклади оздоровлення	усього	у тому числі заклади оздоровлення
1	2	3	4	5	6	7
2000	884	28	7816	6590	58440	20037
2001	1009	29	6802	6457	63777	20036
2002	1030	31	6429	6201	62244	19397
2003	1052	32	6929	6701	62313	18539
2004	1086	36	7287	7162	65069	19019
2005	1022	34	7067	6787	62287	18500
2006	1036	31	6201	6081	61523	18269
2007	1042	30	6416	6296	60073	17407
2008	1037	29	6399	6279	60809	18665
2009	1037	30	6065	6039	58358	15974
2010	1007	30	6439	6099	56301	14763
2011	1000	27	6172	5644	54262	13259
2012	999	26	6121	5507	55508	14750
2013	1001	27	6699	5769	57600	14668
2014	874	26	6376	5708	50894	15505
2015	799	24	6004	5314	47142	14358
2016	798	24	6232	5937	50378	16039
2017	808	25	6117	5662	54620	18112
2018	782	22	5279	4759	49204	14038
2019	757	26	6137	6094	50687	16219

Продовж. таблиці 2.3

1	2	3	4	5	6	7
Відхилення 2019/2018 р.: - абсолютне, (+; -)	-25	4	858	1335	1483	2181
- відносне, %	-3,2	18,18	16,25	28,05	3,01	15,54
Відхилення 2019/2017 р.: - абсолютне, (+; -)	-51	1	20	432	-3933	-1893
- відносне, %	-6,31	4	0,33	7,63	-7,2	-10,45

З наведених даних бачимо, що загальна кількість дитячих закладів оздоровлення та відпочинку на кінець 2019 р. зменшується. Так, у звітному році їх кількість складала 757 одиниць, що на 25 одиниць або 3,2 % менше за 2018 р. та на 51 одиницю або 6,31 % менше від 2017 р. Для прикладу найбільша кількість дитячих закладів оздоровлення та відпочинку зафіксована у 2003 р. у кількості 1086 одиниць. Водночас у 2019 р. зростає кількість закладів оздоровлення, яких нараховувалося 26 одиниць, що на 18,18 % більше, ніж 2018 р. та на 4 % більше за 2017 р. На рис. 2.4 наведемо динаміку дитячих закладів оздоровлення та відпочинку Полтавської області, які працювали влітку за 2010-2019 рр.

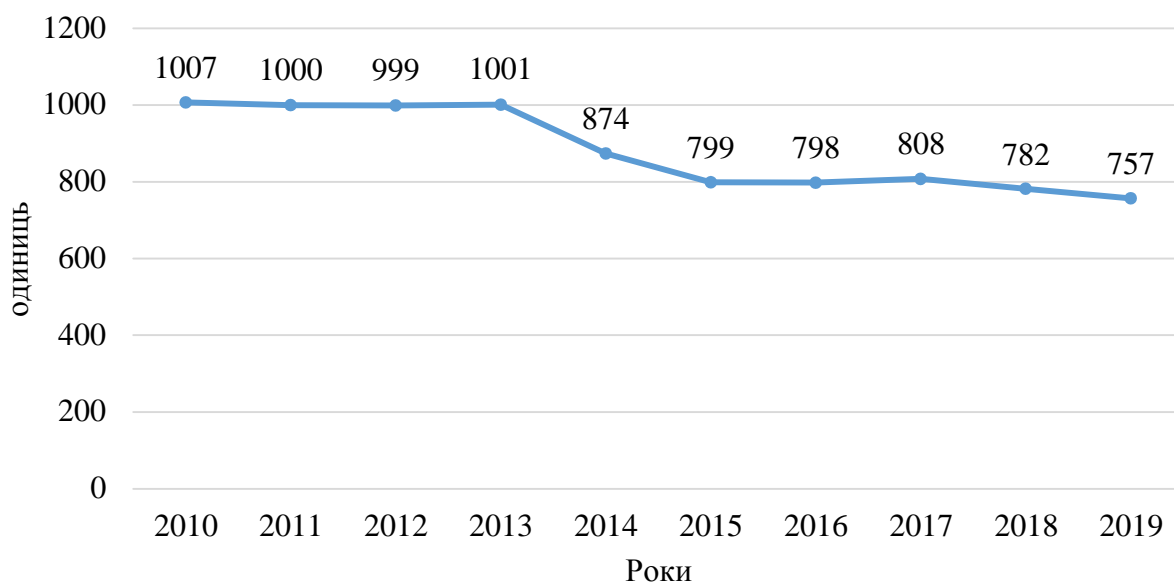

Рис. 2.4. Кількість дитячих закладів оздоровлення та відпочинку Полтавської області, які працювали влітку за 2000-2019 рр. [37]

Серед головних дитячих закладів оздоровлення та відпочинку Полтавської області можна виділити: Товариство з обмеженою відповідальністю «Спортивно-оздоровчий комплекс «Ковпаківець», Дитячий заклад оздоровлення та відпочинку «Антей», Дитячий оздоровчий табір «Іскорка» Нафтогазовидобувного управління «Полтаванафтогаз» Публічного акціонерного товариства «Укрнафта», Дитячий оздоровчий табір «Сонячний», Спортивний дитячий заклад оздоровлення та відпочинку «Олімпійські надії», Філія «Спортивно-оздоровчий комплекс «Супутник» комунального закладу «Дитячий заклад оздоровлення та відпочинку «Зоряний», Дитячий заклад оздоровлення та відпочинку «Ромашка», Товариство з обмеженою відповідальністю «Британський мовний табір «ABC CAMP», Дитячий оздоровчий заклад санаторного типу «Нові Санжари» Медичного центру «Нові Санжари» Національної гвардії України та інші [59].

Що стосується загальної кількості місць у дитячих закладах відпочинку та оздоровлення, то вони зростають у 2019 р. [37]. Так, у звітному році їх кількість складала 6137 одиниць, що на 858 одиниці або 16,25 % більше за 2018 р. та на 20 одиниць або 0,33 % більше за 2017 р. Така позитивна динаміку відбувається на фоні зменшення загальної кількості дитячих закладів. Цього було забезпечено завдяки розширенню місткості наявних дитячих закладів з метою оздоровлення більшої кількості дітей.

Важливим показником роботи дитячих закладів оздоровлення та відпочинку є кількість дітей, які перебували у таких закладах та пройшли курс оздоровлення та відпочинку. На рис. 2.5 наведемо кількість таких дітей за 2010-2019 рр.

Спостерігається нестійка тенденція щодо кількості дітей, які перебували у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку Полтавської області. Максимальна кількість дітей, які перебували у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку протягом останніх 10 років була зафіксована у 2013 р. в кількості 57600 осіб.

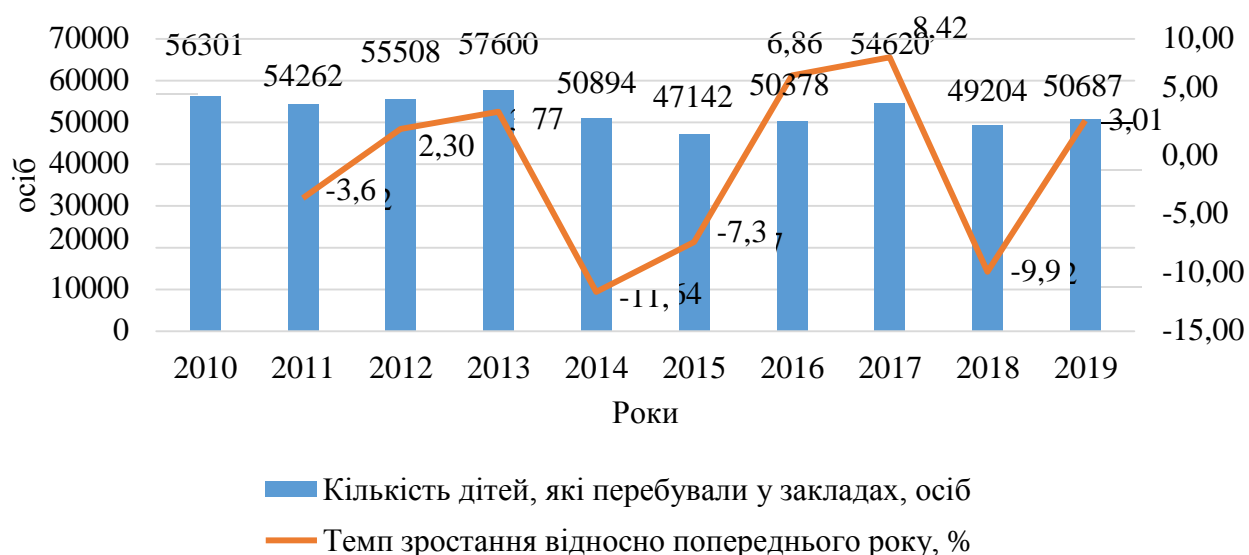

Рис. 2.5. Динаміка кількості дітей, які перебували у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку Полтавської області, які працювали влітку за 2000-2019 рр. Складено за [37]

У подальші роки їх кількість суттєво знизилася, зокрема у 2014 р. зменшення відбулося на 11,64 %, а у 2015 р. зменшення склало 7,37 %. Цьому є об'єктивна причина, адже у ці роки розпочалася глибока політико-економічна криза, яка супроводжувалася анексією Криму, а також веденням військових дій на сході України.

У 2019 р. кількість дітей, які перебували у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку Полтавської області становила 50687 осіб, що на 2181 дитини або 3,01 % більше за 2018 р., але на 3933 дитини або 7,2 % менше за 2017 р. [37] Різні коливання кількості дітей, які перебували у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку Полтавської області, обумовлено різним рівнем фінансування з місцевого бюджету. Так, як лівова частина дітей, які перебували у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку Полтавської області, була за безкоштовними або частково оплачуваними путівками. Останнім часом велика кількість безкоштовних путівок отримували діти учасників АТО та переселенці з східної частини України [51].

Додамо, що офіційних статистичних даних на момент проведення нашого дослідження за 2020 р. не має. Тому дані за цей рік не враховані, але можемо

спрогнозувати, що за 2020 р. кількість дітей, які перебували у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку Полтавської області, суттєво знизилася. Це пов'язано з поширенням пандемії коронавірусу та введенням внаслідок цього ряду обмежувальних дій. Велика кількість дитячих закладів оздоровлення та відпочинку припиняли свою діяльність, або ж змушені були обмежити кількість одночасну кількість перебуваючих дітей. У 2021 р. рівень оздоровлення дітей буде в значній мірі залежати від ситуації, пов'язаної з пандемією коронавірусу. Особливо дитячі заклади оздоровлення та відпочинку повинні пристосуватися до нових, більш суворих умов перебування дітей. Так, як нові штампи коронавірусу є досить небезпечними та здатні вражати навіть дітей.

Одним з найбільш популярних є дитячий заклад оздоровлення та відпочинку «Антей», який знаходиться у смт. Нові Санжари. Орієнтований даний заклад на дітей віком 7-17 років, за одну зміна Дитячий заклад оздоровлення та відпочинку «Антей» здатний приймати 200 дітей, яким надає 6-разове харчування. Середня вартість перебування дитини протягом 21 дня складає 9 тис. грн. Для дітей організовуються різні спортивні секції, творчі майстерні, конкурси та тематичні дні й багато чого іншого. Дитячі заклади оздоровлення та відпочинку забезпечують не лише якісне медичне обслуговування, як дозволяє підвищити імунітет дітей, поліпшити здоров'я, але й розвинути у них творчі здібності, спортивні навички, прищепити корисні звички тощо.

Подальший розвиток дитячих закладів оздоровлення та відпочинку залежить від таких факторів, як: рівня фінансування, політико-економічної ситуації у країні, ситуації на сході України та поширення пандемії коронавірусу. Державі слід й надалі розвивати пільговий відпочинок для дітей та надавати безкоштовний відпочинок дітям найбільш вразливих соціальних груп. За таких умов країна буде виконувати свою важливу соціальну функцію, діти оздоровлюватимуться, а дитячі заклади не будуть відчувати дефіциту від кількості дітей та зможуть розвивати власну матеріально-технічну базу.

Таким чином, проведений аналіз показав, що на Полтавщині приділяється належна увага питанню організації оздоровлення та відпочинку дітей. Зокрема, на місцевому рівні впроваджена обласна «Програма оздоровлення та відпочинку дітей на 2020-2024 рр.», якою передбачено підтримку дитячих закладів оздоровлення та відпочинку й фінансування окремих заходів у даній площині у розмірі 544 млн. 392 тис. 800 грн. Більша частина з яких спрямовується на забезпечення участі дітей у програмах оздоровлення та відпочинку. Загальна чисельність дітей, які брали перебували у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку у 2019 р. складала 50687 осіб, що є дещо нижчими показниками порівняно з попередніми періодами. Якщо до уваги брати 2020-2021 рр., то зазначимо, що за цей період часу ще немає офіційних даних, але можемо з впевненістю констатувати, що значних перешкод завдала пандемія коронавірусу. Водночас діяльність дитячих закладів відпочинку та оздоровлення Полтавської області має й ряд проблем, які пов'язані з нестачею фінансових ресурсів, слабким рівнем маркетингової й рекламної діяльності, а також застарілою матеріально-технічною базою. Ці головні проблеми гальмують повноцінний розвиток дитячих закладів оздоровлення та відпочинку. Зважаючи на результати проведеного дослідження далі доцільно визначити перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Полтавській області.

2.3 Перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Полтавській області

Проведений аналіз у попередніх підрозділах роботи засвідчив потужний потенціал Полтавщини щодо розвитку лікувально-оздоровчого туризму. Водночас, як було, виявлено він повністю не використовується. Існує ряд невирішених проблем, які перешкоджають повноцінному розвитку цього напрямку туризму. Сьогоднішня ситуація в країні та Полтавській області вимагає зміни ситуації і розвитку цієї сфери, так як все більша кількість людей

потребують високоякісного лікування та оздоровлення. Відповідно на зазначені послуги попит буде, важливо забезпечити лише ефективну організацію лікувально-оздоровчого туризму в Полтавській області.

Першочергово, перед формуванням комплексу заходів, направлених на розвиток лікувально-оздоровчого туризму в Полтавській області, слід визначити його перспективи. Для цього варто провести аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища, від стану яких і залежать перспективи лікувально-оздоровчого туризму. Такий аналіз можна провести за допомогою PEST- та SWOT-аналізу. У табл. 2.4 наведемо PEST-аналіз лікувального-оздоровчого туризму в Полтавській області.

Таблиця 2.4

PEST-аналіз лікувального-оздоровчого туризму в Полтавській області.

Складено на основі [63, 65-66]

Політичні фактори	V	B	P	Соціальні фактори	V	B	P
1. Корумпованість верхніх державних ланок управління	0,2	2	0,4	1. Збільшення частки літніх і соціально незахищених осіб	0,2	3	0,6
2. Поліпшення політичних відносин України з іноземними державами	0,3	3	0,9	2. Зростання вимог до якості обслуговування і спектру послуг	0,2	2	0,4
3. Нестабільність політичного стану	0,2	1	0,2	3. Відтік кваліфікованих кадрів з галузі	0,2	3	0,6
4. Державна підтримка курортної та туристичної сфери	0,3	3	0,9	4. Рівень соціальної напруги	0,2	2	0,4
	1		2,4		1		2
Економічні фактори	V	B	P	Технологічні фактори	V	B	P
1. Зниження платоспроможності потенційних споживачів	0,3	3	0,9	1. Модернізація матеріально-технічної бази	0,4	3	1,2
2. Скорочення фінансової підтримки закладів державної власності	0,2	3	0,6	2. Створення сучасних центрів для фізіотерапії, оздоровлення та відпочинку	0,3	3	0,9
3. Зростання цін на опалення, електроенергію (утримання санаторно-курортних закладів)	0,2	3	0,6	3. Впровадження інноваційних технологій	0,3	3	0,9
4. Рівень податкового навантаження	0,3	3	0,9				
	1		3		1		3

З наведеного PEST-аналізу можемо зробити висновок про те, що на стан лікувального-оздоровчого туризму в Полтавській області впливають економічні, політичні, технологічні та соціальні фактори. Усі вони створюють умови щодо розвитку даного напрямку туризму. Найбільший вплив з-поміж усіх на лікувально-оздоровчий туризму Полтавської області мають економічні та технологічні фактори.

Перші прямо впливають на рівень попиту серед населення на лікувально-оздоровчі послуги, а також їх вартість. Так, сьогодні економічна ситуація в Україні є не найкращою. Девальвація національної валюти, підвищення податкового навантаження суб'єкти господарювання, зниження платоспроможності населення, зростання кількості соціально незахищених верств населення одночасно з складною військово-політичною ситуацією на сході України створюють значні перешкоди для розвитку лікувально-оздоровчого туризму. Роль технологічних факторів для розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Полтавській області постійно зростає. Постійно з'являються інноваційні технології, які дозволяють підвищити якість лікування, поліпшити сервісне обслуговування, якість наданих послуг тощо. Тому сьогодні для забезпечення розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Полтавській області важливу роль відіграє забезпеченість санаторно-курортних та оздоровчих закладів сучасними медичними інноваційними технологіями.

Що стосується соціальних факторів, то зростання частки літніх і соціально незахищених осіб загалом здійснюють позитивний вплив на розвиток лікувально-оздоровчого туризму. Оскільки літнє населення, як правило, є головними споживачами послуг санаторно-курортних та оздоровчих закладів. Перешкод завдає нестача кваліфікованих кадрів, зокрема відтік закордон найкращих співробітників з метою отримання більшого заробітку. Ті заробітні плати, які платять в Україні є неконкурентоспроможними у порівняння з рівнем заробітної плати за аналогічну роботу закордоном. Як результат у майбутньому санаторно-курортні заклади Полтавщини можуть відчути гостру нестачу кваліфікованих кадрів.

Також не можна нехтувати політичними факторами, які на даний час мають переважно негативний вплив на розвиток лікувально-оздоровчого туризму. Так, високий рівень корумпованості у верхніх державних ланках управління не дозволяє справедливо розподіляти фінансові ресурси між санаторно-курортними закладами та забезпечувати їх раціональний розподіл. Складна ж політична ситуація, яка зумовлена перш за все анексією Криму, внутрішніми конфліктами та військовими діями на сході України не дозволяє генерувати значний туристичний потік з боку іноземців. Тому подальші перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Полтавській області значно залежать від комплексу економічних, політичних, соціальних та технологічних факторів.

Полтавська область має потужний лікувально-оздоровчий та туристично-рекреаційний потенціал, але наявна політико-економічна та соціально-технологічна ситуація не дозволяє у повній мірі їх використати.

Відмітимо, що Н. М. Карпенко та Ю. В. Карпенко, провівши власне дослідження, виділити основні стримуючі чинники розвитку лікувально-оздоровчого туризму, до яких віднесли:

- відсутність чіткої державної політики, спрямованої на розвиток бальнеологічних курортів та санаторно-курортної галузі загалом;
- різке скорочення державних соціальних програм, спрямованих на оздоровлення широких верств населення;
- низький рівень інвестицій у лікувально-оздоровчу сферу з боку вітчизняних та закордонних інвесторів через недосконалість законодавчої бази й податкового механізму;
- відсутність маркетингової стратегії просування регіональних і національних лікувально-оздоровчих брендів;
- застарілість матеріально-технічної бази та недосконалість транспортної й соціальної інфраструктури курортних місцевостей;
- обмеженість фінансових ресурсів місцевих та регіональних бюджетів [45].

Як бачимо, існує низка стримуючих чинників розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні та Полтавській області. Для визначення перспектив розвитку лікувально-оздоровчого туризму необхідно також використати метод SWOT-аналізу, який базується на детальному вивченні внутрішнього й зовнішнього середовища. SWOT-аналіз розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Полтавській області наведено у табл. 2.5.

З представленого SWOT-аналізу можемо зробити висновок, що лікувально-оздоровчий туризм Полтавської області має як ряд сильних, так і ряд слабких сторін. Сильні сторони є своєрідними його конкурентними перевагами, які дозволяють стабільно розвиватися, залучати потенційних споживачів та інвестиції. Ключовими сильними сторонами лікувально-оздоровчого туризму Полтавської області слід назвати: наявність значних покладів мінеральних вод та високий рівень екологічно чистого довкілля; розташування на її території одного з найкращих курортів України – «Миргородкурорт», а також сприяння розвитку туризму та санаторно-курортного господарства з боку Полтавської ОДА. Підтвердженням такої підтримки є прийняття «Програми розвитку туризму і курортів у Полтавській області на 2021–2025 роки».

Слабкі сторони є тими гальмівними факторами, які слід вирішувати з метою переведення лікувально-оздоровчого туризму на більш вищий рівень. Перелік слабких сторін є досить містким, що передбачає проведення активної роботи приватних інвесторів та відповідних державних органів влади з метою їх вирішення. З головних слабких сторін можемо відмітити застарілу матеріально-технічну базу великої кількості санаторно-курортних закладів, гостру нестачу фінансування, а також слабку рекламну підтримку. Це три ключові проблеми, які вимагають першочергового вирішення.

Відзначимо, що у зовнішньому середовищі існує ряд можливостей та загроз для функціонування та розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні. Відповідно загрози перешкоджають розвитку цього перспективного та важливого напрямку туризму.

Таблиця 2.5

SWOT-аналіз лікувального-оздоровчого туризму в Полтавській області.

Складено автором

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Вигідне географічне розташування 2. Розвинута інфраструктура медичних послуг медично-санітарної допомоги. 3. Прийнята Програма розвитку туризму і курортів у Полтавській області на 2021–2025 роки 4. Наявність розвиненої мережі лікувальних та санаторно-курортних закладів, в тому числі національного рівня. 5. Високий рівень іміджу та обізнаності «Миргородкурорту» 6. Віднесення Полтавської області до територій з екологічно чистим повітрям 7. Досвід впровадження обласного механізму відшкодування частини вартості путівки дитячим закладам за надані послуги з оздоровлення та відпочинку дітей 8. Наявність ресурсної бази та потенціалу щодо використання продукції на основі бішофіту. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недостатній рівень матеріально-технічної бази санаторно-курортних та оздоровчих закладів. 2. Хронічне недофінансування потреб державних санаторно-курортних закладів з місцевого бюджету 3. Низька якість транспортної інфраструктури. 4. Незадовільне забезпечення інклюзивності інформаційного простору. 5. Неефективна рекламна підтримка лікувально-оздоровчого туризму 6. Низький рівень інвестицій у лікувально-оздоровчу сферу з боку вітчизняних та закордонних інвесторів 7. Скорочення державних соціальних програм, спрямованих на оздоровлення широких верств населення
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Активна державна політика з підтримки лікувально-оздоровчого туризму та діяльності санаторно-курортних закладів 2. Залучення інвестицій з боку вітчизняних та іноземних інвесторів 3. Стабілізація політико-економічної ситуації, що сприятиме залученню іноземних споживачів 4. Поглиблення співпраці державних органів влади, санаторно-курортних закладів з туристичними фірмами, маркетинговими агенствами 5. Створення лікувально-оздоровчого кластеру 6. Покращення якості надання медичної допомоги населенню 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Погіршення демографічної ситуації. 2. Зростання трудової міграції і відтік трудових ресурсів. 3. Зниження платоспроможності потенційних споживачів 4. Підвищення цін на лікувально-оздоровчий туризм 5. Недостатній контроль за використанням природних ресурсів 6. Політична нестабільність в Україні, згорання процесу проведення реформ 7. Ріст інфляції, нестабільність національної валюти, високі кредитні ставки 8. Ріст рівня екологічних та техногенних катастроф 9. Поширення пандемії коронавірусу

В основному їх вирішення не залежить від безпосередньо санаторно-курортних закладів, вони лише можуть вжити окремі заходи з метою нейтралізації їх негативного впливу. До основних загроз слід віднести політико-економічну нестабільність, зниження платоспроможність потенційних

споживачів даних послуг, а також поширення пандемії коронавірусу. До речі остання викликає як зростаючу потребу населення в оздоровленні, тобто може загалом здійснити позитивний вплив на заповненість санаторно-курортних закладів, а з іншої сторони вносить окремі обмеження на їх діяльність. До того ж ситуація з пандемією коронавірусу викликає застереження з боку населення, не бажаючи піддаватися ризику захворювання вони можуть відкласти свої плани щодо відвідувань санаторно-курортних закладів. Відтак, у значній мірі розвиток лікувально-оздоровчого туризму залежить від політико-економічної ситуації в країні, інвестиційного клімату в регіоні, а також епідеміологічної ситуації як в державі, так і регіоні.

Забезпечити розвиток лікувально-оздоровчого туризму в Полтавській області можуть потенційні можливості, які існують в зовнішньому середовищі і у значній мірі залежать саме від держави, відповідних державних структур, які відповідають за забезпечення розвитку туризму та курортів. Відзначимо, що до основних можливостей слід віднести активну державну підтримку лікувально-оздоровчого туризму. Це обумовлено як зростаючою потребою населення у оздоровленні та відпочинку, так і офіційним визнанням лікувально-оздоровчого туризму як пріоритетного. Іншими можливостями Полтавської області у площині розвитку лікувально-оздоровчого туризму є поглиблення співпраці Полтавської ОДА, туристичних фірм, рекламних агенцій, санаторно-курортних та лікувальних закладів й подальше створення відповідних кластерів. Створення лікувально-оздоровчих кластерів є одним з найбільших резервів щодо забезпечення розвитку цього напрямку туризму. Сучасна ситуація в країні, політико-економічна нестабільність, серйозні трансформації усієї політичної системи для розвитку лікувально-оздоровчого туризму вимагають налагодження ефективного механізму приватно-державного партнерства. Слід розуміти, що лікувально-оздоровчий туризм є важливим не лише з позиції бізнесу, але й його соціальних та лікувальних функцій. Тому місцеві органи влади повинні брати активну участь у формуванні та просування регіональних туристичних лікувально-оздоровчих продуктів.

Підводячи підсумки дослідження зазначимо, що лікувально-оздоровчий туризм має доволі високі потенційні перспективи щодо розвитку. Разом з тим існує ряд невирішених проблем, які тривалий час лише накопичувалися. Нині прийшов час кардинальних змін та перебудови всієї системи лікувально-оздоровчого туризму. Посилилася роль санаторно-курортних закладів у площині збереження здоров'я нації та продовження тривалості активного періоду життя. Тому важлива комунікація усіх зацікавлених сторін з метою забезпечення сталого розвитку лікувально-оздоровчого туризму та санаторно-курортної сфери.

На основі сформованої нинішньої ситуації вважаємо за потребу запропонувати ряд стратегічних напрямів щодо забезпечення розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Полтавській області. Пропоновані ключові заходи наведено на рис. 2.6.

Рис. 2.6. Стратегічні напрями забезпечення розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Полтавській області. Складено на основі [64, 72]

Вважаємо, що реалізація комплексу зазначених заходів сприятиме розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Полтавській області. При цьому вони всі повинні бути впроваджені одночасно, оскільки у розрізі окремі заходи не принесуть того корисного ефекту, який би вони принесли у комплексі. Зауважимо, що розвиток лікувально-оздоровчого туризму можливо забезпечити за налагодженій співпраці державних органів влади та бізнесу. Це обумовлено специфікою лікувально-оздоровчого туризму.

Також, з огляду на тенденцію діджиталізації, варто розробити веб-сайт, присвячений лікувально-оздоровчому туризму Полтавської області. На ньому повинна бути представлена вся інформація про наявні лікувально-рекреаційні зони, представлена інформація щодо пропозицій санаторно-курортних та оздоровчих закладів тощо. Це допоможе популяризувати лікувально-оздоровчий туризм Полтавської області. Також важливо підготувати за допомогою сучасних інформаційних технологій екскурсію санаторно-курортними закладами у режимі онлайн. Відповідно, потенційний споживач, перебуваючи віддалено, зможе ознайомитися з інтер'єром закладу, його можливостями, матеріально-технічною базою, пейзажем тощо.

Окрім того, важливо поєднувати лікування та відпочинок з цікавим дозвіллям. Тому пропонується тісно співпрацювати туристичним агентствам та музеям із санаторно-курортними закладами для спільного створення конкурентоспроможних туристичних продуктів. Важливо, щоб період перебування туристів у санаторно-курортних закладах був максимально цікавим та насиченим додатковими розважально-екскурсійними елементами. При цьому слід враховувати, що у різних вікових груп туристів різні потреби, тому можна запропонувати індивідуальні програми їх перебування у таких закладах.

Основою ж забезпечення розвитку оздоровчо-лікувального туризму на Полтавщині вважаємо розробку нових туристичних турів, які дозволять поєднати відпочинок з екскурсіями та викликатимуть попит на відвідування Полтавської області. З цією метою нами розроблено та запропоновано туристичний маршрут під назвою «Миргород – оздоровча перлина

Полтавщини». Назва такого туру обрано з тих міркувань, що саме Миргород є центром лікувально-оздоровчого туризму Полтавщини, тому й маршрут буде охоплювати саме його санаторні курорти.

Даний туристичний маршрут буде розпочинатися у м. Полтава, де всі туристи зберуться та на автобусі виїдуть до Миргорода, що є основною туристичною локацією даного туру. Він поєднуватиметься у собі як екскурсійний, так і оздоровчий туризм. Цільовими споживачами є населення, які піклуються про своє здоров'я, ведуть здоровий спосіб життя. Проживання та харчування здійснюватиметься у санаторії «Миргород». Пропонований туристичний маршрут охоплюватиме у себе три екскурсійні програми: піша екскурсійна програма «Миргородська історія», екскурсійна програма «Гоголівська історія», а також екскурсія на Дібрівський кінний завод. Окрім традиційного лікування туристи матимуть змогу відвідати такі місця як: народний музей історії курорту «Миргород», міська рада, миргородський краєзнавчий музей, літературно-меморіальний музей Давида Гурамішвілі, музей-заповідник М.В. Гоголя в селі Гоголеве, літературно-меморіальний музей М. В.Гоголя в Великих Сорочинцях, а також дібрівський кінний завод №62. У додатках Б-К наведено більш детальну характеристику запропонованого туристичного маршруту «Миргород – оздоровча перлина Полтавщини».

Таким чином, лікувально-оздоровчий туризм є важливою складовою для забезпечення максимальної тривалості активного періоду життя та відіграє провідну роль у побудові та збереженні здоров'я нації. Маючи базу та ресурси зі здійснення санаторно-курортного лікування, Полтавська область відповідно є потенційно привабливою для розвитку лікувального туризму, що сприятиме економічному розвитку та підвищенню конкурентоспроможності регіону. Забезпечення ефективного маркетингу санаторно-курортних закладів, покращення їх матеріально-технічної бази, підготовка відповідних кадрів, розробка інвестиційних пропозицій є основними стратегічними напрямками розвитку лікувально-оздоровчого туризму Полтавщини.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Дослідження, проведені у процесі написання кваліфікаційної роботи, дають нам можливість сформулювати наступні висновки та пропозиції:

1. Досліджено організацію туристичної діяльності в Полтавській області. З'ясовано, що туристична галузь є однією з найбільш перспективних та важливих для національної економіки багатьох країн, не виключенням є й Україна. Сьогодні дана сфера переживає досить скрутні часи внаслідок згубного впливу пандемії коронавірусу, незважаючи на зазначене вона залишається досить важливою. Усі регіони України мають досить потужний туристичний потенціал, вирізняється з поміж-усіх Полтавська область. Остання має багатий туристично-рекреаційний потенціал, який дозволяє успішно розвивати різні напрямки туризму. Водночас на даний час весь потужний туристичний потенціал Полтавської області використовується не на повну потужність. Кількість обслуговуваних туристів зросла з 19032 осіб у 2017 р. до 36847 осіб на кінець 2019 р. При цьому туристичні потоки формуються переважно з виїзних туристів, тоді як кількість внутрішніх туристів та в'їзних туристів зменшується високими темпами. З метою зміни ситуації сформована міська програма «Полтава туристична» на 2020-2026 рр., яка покликана покращити туристичну інфраструктуру Полтавської області.

2. Розглянуто організаційні засади та нормативно-правова база розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні та в Полтавській області. Встановлено, що в Україні створена досить розгалужена нормативно-правова база, яка регулює туристичну сферу та лікувально-оздоровчий туризм. Умовно їх можна поділити на дві групи: які мають прямий вплив та, які мають опосередкований вплив. До останніх відносяться загальні Закони та Кодекси України, які регулюють не лише туристичну діяльність, але й інші види економічної діяльності. До нормативно-правової бази, які мають прямий вплив на лікувально-оздоровчий туризму перш за все відносяться Закони України «Про туризм» та «Про курорти». Також в Україні прийнято велику кількість указів,

розпоряджень Президента та Кабінету Міністрів, окремих міністерств у сфері туристичної діяльності. Найнижчим рівнем нормативно-правової бази є місцевий, який включає програму «Полтава туристична» на 2020-2026 рр., а також Стратегію розвитку туризму та курортів у Полтавській області на 2019-2029 рр. Уся нормативно-правова база лікувально-оздоровчого туризму пройшла великі зміни з метою їх удосконалення та адаптації до законодавства ЄС. Останнім часом в Україні прийнято ряд нормативно-правових актів, які визначають туристичну сферу пріоритетною та визначають конкретні заходи спрямовані на стимулювання його розвитку.

3. Охарактеризовано природні лікувально-оздоровчі ресурси Полтавської області. Встановлено, що придатні природо-кліматичні умови, густа сітка річок, наявність численних водойм у поєднанні з живописними краєвидами, велика кількість мінеральних вод, більш-менш невисокий рівень урбанізації, сприятлива екологічна ситуація на Полтавщині створюють величезний рекреаційний потенціал області для розвитку на її території лікувально-оздоровчого туризму. Майже всі райони Полтавської області є придатними для розвитку лікувально-оздоровчого туризму. Наявність родовищ мінеральних вод головними центрами лікувально-оздоровчого туризму на Полтавщині роблять: Миргород, Нові Санжари, Хорол, Велику Багачку, Зіньків тощо. Наявні природо-лікувальні ресурси дозволяють забезпечити стабільний розвиток лікувально-оздоровчого туризму на Полтавщині.

4. Проаналізовано організацію санаторно-курортного лікування в Полтавській області. На території Полтавської області санаторно-курортне лікування є досить розвинене. За результатами 2017 р. всього на її території налічувалося 27 санаторно-курортних та оздоровчих закладів, що дещо менше порівняно з попередніми роками. Це зумовлено хронічним дефіцитом фінансування з боку держави, особливо це стосується державних закладів. Головним «серцем» всієї санаторно-курортної сфери Полтавщини є ПрАТ «Миргородкурорт», який є одним з найкращих санаторно-курортних закладів не лише України, але й Європи. Щорічно даний заклад відвідує близько

30 тис. осіб. Загалом організація санаторно-курортного лікування на Полтавщині суттєво змінилася, що обумовлено високим рівнем конкуренції, зниженням доходів населення та зростання вимог до сервісного обслуговування. Сучасні санаторно-курортні заклади Полтавщини комбінують звичайне лікування з різними екскурсійними програмами відпочинку, що дозволяє хворим людям відпочити, оздоровитися й пройти повноцінний курс реабілітації.

5. Оцінено організацію оздоровлення дітей в Полтавській області. Проведений аналіз показав, що на Полтавщині приділяється належна увага питанню організації оздоровлення та відпочинку дітей. Зокрема, на місцевому рівні впроваджена обласна «Програма оздоровлення та відпочинку дітей на 2020-2024 рр.», якою передбачено підтримку дитячих закладів оздоровлення та відпочинку й фінансування окремих заходів у даній площині у розмірі 544 млн. 392 тис. 800 грн. Більша частина з яких спрямовується на забезпечення участі дітей у програмах оздоровлення та відпочинку. Загальна чисельність дітей, які брали перебували у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку у 2019 р. складала 50687 осіб, що є дещо нижчими показниками порівняно з попередніми періодами. Якщо до уваги брати 2020-2021 рр., то зазначимо, що за цей період часу ще немає офіційних даних, але можемо з впевненістю констатувати, що значних перешкод завдала пандемія коронавірусу.

6. Визначено перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Полтавській області. Лікувально-оздоровчий туризм є важливою складовою для забезпечення максимальної тривалості активного періоду життя та відіграє провідну роль у побудові та збереженні здоров'я нації. Маючи базу та ресурси зі здійснення санаторно-курортного лікування, Полтавська область відповідно є потенційно привабливою для розвитку лікувального туризму, що сприятиме економічному розвитку та підвищенню конкурентоспроможності регіону. Забезпечення ефективного маркетингу санаторно-курортних закладів, покращення їх матеріально-технічної бази, підготовка відповідних кадрів, розробка інвестиційних пропозицій є основними стратегічними напрямками розвитку лікувально-оздоровчого туризму Полтавщини.

З метою вирішення наявних проблем розвитку лікувально-оздоровчого туризму Полтавської області та гарантії подальшого його розвитку нами у процесі дослідження запропоновано комплекс заходів направлених на забезпечення розвитку цього напрямку туризм в Полтавській області, серед яких слід виділити: формування бренду лікувально-оздоровчого туризму Полтавщини, створення інвестиційних пропозицій у сфері лікувально-оздоровчого напрямку туризму, промоція лікувально-оздоровчого та рекреаційного туризму в Україні і за кордоном, облаштування рекреаційних зон санаторно-курортних та оздоровчих закладів, створення регіонального кластеру лікувально-оздоровчого туризму, модернізація матеріально-технічної бази, залучення супутніх учасників створення продукту, інформаційна підтримка, створення робочої групи для розвитку лікувально-оздоровчого туризму (кластеру), просування пропаганди здорового способу життя, переваг відпочинку та лікування на курортах, поновлення досліджень природних лікувальних факторів курортів області, підготовка фахівців у галузі гостинності, туризму та санаторно-курортної справи, а також створення туристичного сайту лікувально-оздоровчого туризму Полтавщини. Вважаємо, що реалізація комплексу зазначених заходів допоможе забезпечити розвиток лікувально-оздоровчого туризму в Полтавській області. Адже, цей регіон має усі можливості, щоб стати головним центром лікувально-оздоровчого туризму України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 12.02.2021 р).
2. Бюджетний Кодекс України від 08 жовтня 2010 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20150920#Text> (дата звернення: 14.02.2021 р).
3. Водний Кодекс України від 06 червня 1995 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 12.02.2021 р).
4. Господарський Кодекс України від 16 січня 2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 16.02.2021 р).
5. Земельний Кодекс України від 25 жовтня 2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 12.02.2021 р).
6. Лісовий Кодекс України від 21 січня 1991 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> (дата звернення: 13.02.2021 р).
7. Податковий Кодекс України від 02 грудня 2010 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 12.02.2021 р).
8. Перелік населених пунктів, віднесених до курортних: Постанова КМУ від 15 грудня 1997 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-96-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.03.2021 р).
9. Про державний кордон України: Закон України від 04 листопада 1991 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text> (дата звернення: 12.02.2021 р).
10. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 05 жовтня 2000 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text> (дата звернення: 10.03.2021 р).

11. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: Закон України від 19 жовтня 2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text> (дата звернення: 10.03.2021 р).

12. Про затвердження переліку водних об'єктів, що відносяться до категорії лікувальних: Постанова КМУ від 11 грудня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1499-96-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.03.2021 р).

13. Про затвердження Положення про департамент туризму і курортів: Наказ міністерства економічного розвитку і торгівлі від 22 липня 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1202731-16#Text> (дата звернення: 10.03.2021 р).

14. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1995 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text> (дата звернення: 12.02.2021 р).

15. Про заходи щодо забезпечення реалізації державної політики у галузі туризму: Указ Президента України від 14 грудня 2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1213/2001#Text> (дата звернення: 12.02.2021 р).

16. Про заходи щодо розвитку туризму і курортів в Україні: Указ Президента України від 21 лютого 2007 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/136/2007#Text> (дата звернення: 10.03.2021 р).

17. Про курорти: Закон України від 04.09.2008 № 375-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2026-14> (дата звернення: 12.02.2021 р).

18. Про національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація»: Указ Президента України від 09 лютого 2016 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/42/2016#Text> (дата звернення: 10.03.2021 р).

19. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08 червня 2000 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> (дата звернення: 11.02.2021 р).

20. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення: 12.02.2021 р).

21. Про підтримку розвитку туризму в Україні: Указ Президента України від 02 березня 2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/127/2001#Text> (дата звернення: 12.02.2021 р).

22. Про порядок виїзду із України і в'їзду в Україну громадян України: Закон України від 21 січня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3857-12#Text> (дата звернення: 12.02.2021 р).

23. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті: Закон України від 21 січня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3857-12#Text> (дата звернення: 12.02.2021 р).

24. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text> (дата звернення: 12.02.2021 р).

25. Про рекламу: Закон України від 03 липня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 12.02.2021 р).

26. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 21 січня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (дата звернення: 10.03.2021 р).

27. Про страхування: Закон України від 07 березня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 13.02.2021 р).

28. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: Розпорядження КМУ від 16 березня 2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.02.2021 р).

29. Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 р., № 324/95 / URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр> (дата звернення: 25.01.2021 р).

30. Бакало Н.В. Управління рекреаційними ресурсами Полтавського регіону. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/5_ukr/49.pdf (дата звернення: 28.03.2021)
31. Билим О. С. Розширення послуг лікувально-оздоровчого туризму в Україні / О. С. Билим, К. О. Дернова // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2017. – № 4. – С. 62–71.
32. Брусильцева Г.М. Особливості стратегічного управління розвитком лікувально-оздоровчого туризму на регіональному рівні. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4506> (дата звернення: 27.04.2021)
33. Ведмідь Н. І. Санаторно-курортний комплекс: сервісне управління: монографія / Н.І. Ведмідь. – Київ, 2013. – 536 с.
34. Водні ресурси Полтавщини. URL: <https://poltavavodgosp.gov.ua/vodni-resursy-poltavshchyny-2/> (дата звернення: 17.02.2021 р).
35. Галасюк С. С. Сучасний стан розвитку санаторно-курортної бази в Україні / С. С. Галасюк // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 15. – С. 197–202.
36. Географічні відомості про Полтавську область. URL: <https://www.adm-pl.gov.ua/page/geografichni-vidomosti-pro-poltavsku-oblast> (дата звернення: 27.02.2021 р).
37. Головне управління статистики у Полтавській області. URL: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 11.04.2021 р).
38. Гуменюк В.В. Фінансові умови сталого розвитку курортного господарства України / В.В. Гуменюк // Фінанси України. – 2015. – № 4. – С. 75–81.
39. Департамент культури і туризму Полтавської ОДА. URL: <https://www.poltavaculture.gov.ua/uk/> (дата звернення: 25.02.2021 р).
40. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 29.02.2021).
41. Державний реєстр дитячих закладів оздоровлення та відпочинку. URL: <http://drdz.mlsp.gov.ua/msm/institutions/region/16> (дата звернення: 17.04.2021 р).

42. Дубінський С. В. Визначення факторів, які забезпечують розвиток медичного та лікувально-оздоровчого туризму в Україні / С. В. Дубінський, В. М. Орлова // Академічний огляд. – 2017. – № 2 (47). – С. 12–20.

43. Екологічний паспорт Полтавської області. URL: https://mepr.gov.ua/files/docs/eco_passport/2019/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%82%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf (дата звернення: 15.02.2021 р).

44. Інформація про Полтавську область. URL: <https://polinfo.gov.ua/informatsiini-materialy/pro-poltavsku-oblast> (дата звернення: 27.02.2021 р).

45. Карпенко Н.М. Регіональні аспекти розвитку лікувально-оздоровчого туризму в умовах модернізації економіки / Н.М. Карпенко, Ю.В. Карпенко // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2017. – № 2 (80). – С. 172-179.

46. Карпенко Н.М. Тенденції та перспективи розвитку туризму у Полтавській області в період модернізації економіки / Н.М. Карпенко, М.М. Логвин, П.В. Шуканова // Економічні студії. – 2020. – № 3 (29). – С. 38-44.

47. Карпенко Ю. В. Сучасні тенденції глобалізації та регіоналізації відносин у сфері туризму / Ю. В. Карпенко // Економічний вісник Донбасу. – 2017. – № 3 (49). – С. 49-62.

48. Кифяк В. Ф. Розвиток медичного туризму в регіонах України / В. Ф. Кифяк // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2013. – № 1 (16). – С. 30-33.

49. Компанія «Кернел» у Полтаві побудувала біоелектростанцію потужністю 10 МВт, що працює на соняшниковому лушпинні. URL: <https://ua-electro.com/kompaniya-kernel-u-poltavi-pobuduvala-bioelektrostanciuyu-potuzhnisty-u-10-mvt-shho-pracyuye-na-sonyashnikovomu-lushpinni/> (дата звернення: 25.04.2021 р).

50. Мандруй Україною: як туризм на Полтавщині зробити прибутковим. URL: <https://zmist.pl.ua/news/mandruiukrajinoju-yak-turizm-na-poltavshchini-zrobiti-pributkovim> (дата звернення: 06.04.2021)

51. Маховка В. М. Перспективи розвитку туристично-рекреаційного потенціалу Полтавської області / В. М. Маховка // Економіка і регіон. – 2017. – № 1. – С. 31-38.

52. Миргородкурорт. URL: <https://mirgorodkurort.ua/> (дата звернення: 16.03.2021)

53. Момонт Т.В. Основні фактори розвитку ринку туристичних послуг / Т.В. Момонт // Економіка. Управління. Інновації. – 2012. – №1 (7). – С. 66-72.

54. На Полтавщині: куди поїхати і що подивитися (маршрути). URL: <https://zmist.pl.ua/news/vikend-na-poltavshchini-kudi-pojihati-i-shcho-podivitisya-marshruti> (дата звернення: 26.04.2021)

55. Нова карта Полтавської області. URL: <https://zmist.pl.ua/news/nova-karta-poltavskoj-oblasti-grafika> (дата звернення: 21.02.2021 р).

56. Обелець Ю. Мінеральні лікувальні води України: від чого рятують / Ю. Обелець // Коло. – 2016. – 23-29 черв. – С. 13.

57. Обласна Програма оздоровлення та відпочинку дітей на 2020 - 2024 роки. URL: https://www.adm-pl.gov.ua/sites/default/files/proect_vidp18122019 programa.pdf (дата звернення: 06.03.2021)

58. Оздоровчий туризм Полтавської області. URL: <https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/03/Konferentsiia-2016.pdf> (дата звернення: 24.04.2021)

59. Пансіонати і санаторії Полтавської області. URL: <https://www.infotravel.com.ua/pans22.html> (дата звернення: 12.03.2021)

60. Парфіненко А. Ю. Проблеми та перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні (у порівнянні з країнами Центральної Європи) / А. Ю. Парфіненко, І. І. Волкова, В. І. Щербина // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. – 2018. – Вип. 7. – С. 130-135.

61. Полтава і Кременчук — найбільш забруднені місця Полтавщини. URL: <https://poltava.to/news/9748> (дата звернення: 25.04.2021 р).

62. Полтава планує витратити на туризм 9 мільйонів впродовж 7 років — кількісних результатів немає. URL: <https://poltava.to/news/53898/> (дата звернення: 18.04.2021)

63. Полтавська міська програма «Полтава туристична» на 2020-2026 роки. URL: <https://i1.poltava.to/uploads/2020/01/2020-01-05/programa-poltava-tourism-2020-2026.pdf> (дата звернення: 15.03.2021 р).

64. Програма розвитку туризму і курортів у Полтавській області на 2021–2025 роки. URL: <https://www.poltavaculture.gov.ua/uk/informatsiia/zahalna-informatsiia/842-prohrama-rozvytku-turyzmu-i-kurortiv-u-poltavskii-oblasti-na-2021-2025-roky> (дата звернення: 12.03.2021 р).

65. Рішення «Про Стратегію розвитку Полтавської області на 2021 – 2027 роки». URL: <http://www.oblrada-pl.gov.ua/ses/7/29/1242.pdf> (дата звернення: 21.03.2021)

66. Санаторно-курортний потенціал Полтавщини як ще одна можливість залучення туристів. URL: <https://www.adm-pl.gov.ua/news/sanatorno-kurortniy-potencial-poltavshchiny-yak-shche-odna-mozhlyvist-zaluchennya-turistiv> (дата звернення: 18.03.2021)

67. Санаторно-курортні заклади Полтавщини. URL: <http://poltavaculture.gov.ua/uk/diialnist/sanatorno-kurortni-zaklady-poltavshchyny> (дата звернення: 13.03.2021)

68. Санаторно-курортні та оздоровчі заклади (1995–2017) / Сайт Головного управління статистики у Полтавській області. URL: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 11.03.2021).

69. Семенов В. Ф. Фактори конкурентоспроможності курортно-рекреаційних підприємств на ринку послуг / В. Ф. Семенов, І. Л. Литовченко // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки. – 2015. – Вип. 1 (28). – Ч. 2. – С. 102-105.

71. Солодовник А.В. Фактори розвитку туристичної діяльності / А.В. Солодовник // Інновації інфраструктури транспортно-логістичних системи. Проблеми, досвід, перспективи. Збірник тез конференції. – 2016. – С. 168-170.

72. Стратегія економічного розвитку міста Полтави на період до 2027 року. URL: <http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2018/09/Strategiya-Poltava.pdf> (дата звернення: 25.04.2021 р).

73. Стратегія розвитку туризму та курортів у Полтавській області на 2019 – 2029 роки. URL: <https://poltavaculture.gov.ua/uk/informatsiia/zahalna-informatsiia1/219-stratehiya-rozvytku-turyzmu-ta-kurortiv-u-poltavskiy-oblasti-na-2019-2029-roky> (дата звернення: 26.04.2021)

74. Туристичні організації та екскурсоводи. URL: <https://www.poltavaculture.gov.ua/uk/diialnist/vakansii-2> (дата звернення: 25.02.2021р).

75. Управління курортами : навч. посібник / Н. М. Влащенко ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 226 с.

76. Шека О. Глобальні тренди та інноваційні підходи до організації лікувальнооздоровчого туризму на курортах. О. Шека. Актуальні проблеми державного управління. – 2018. – № 3. – С. 85-91.

77. Шуканова А. А. Зміст і методика вивчення бальнеологічних ресурсів Полтавської області при підготовці фахівців з туризму / А. А. Шуканова // Освітні й наукові виміри географії та туризму: матер. II Всеукраїнської науково-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю. – 2019. – С. 112-117.

78. Andrea de la Hoz-Correa. Past themes and future trends in medical tourism research: A co-word analysis / Andrea de la Hoz-Correa, Francisco Muñoz-Leiva, Márta Bakucz // Tourism Management. – 2018. – Vol. 65. – P. 200–211.

79. United Nations World Tourism. URL: <https://www.unwto.org/> (дата звернення: 27.02.2021)

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Санаторно-курортні заклади Полтавщини

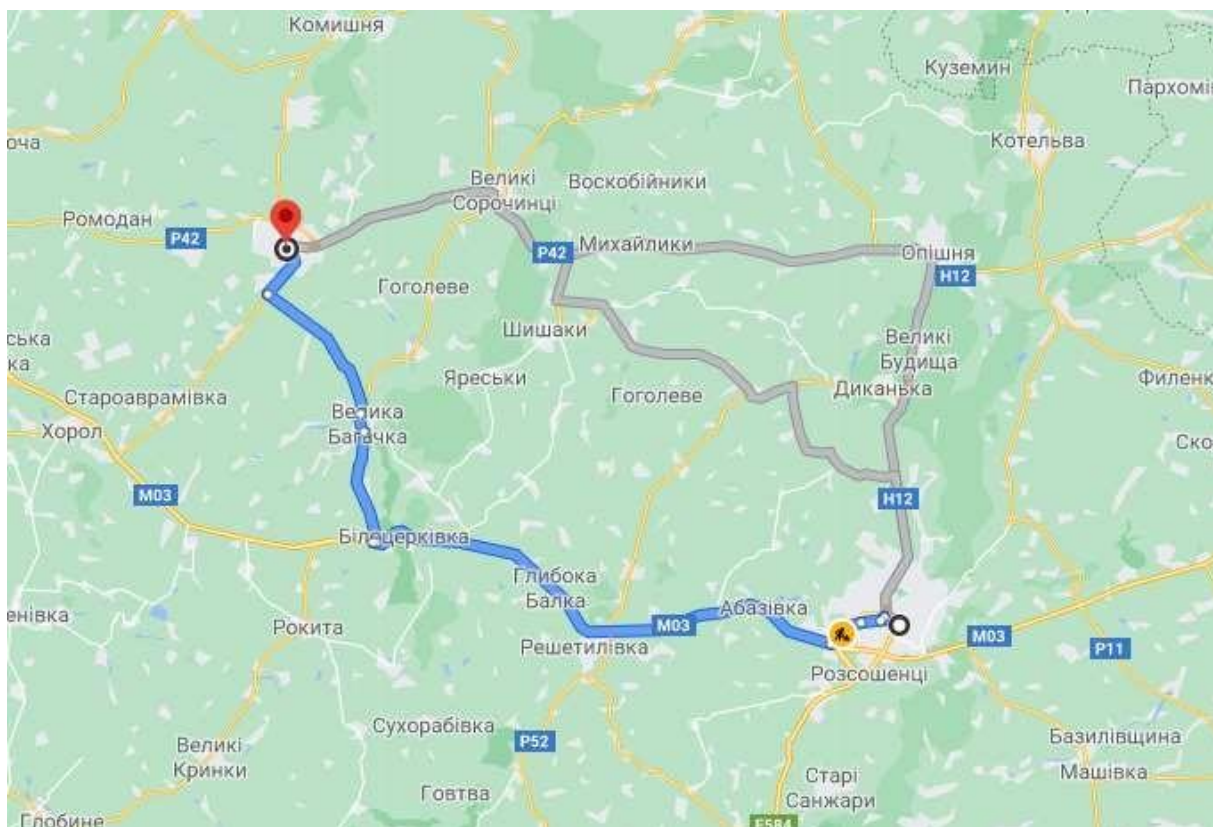
№	Назва	Сайт	Телефон
1	Медичний центр Національної гвардії України «Нові Санжари»	https://ngu.gov.ua/ua/medychnyy-centr-ngu-novi-sanzhary	(05344)3-13-57, 3-34-72
2	ПрАТ лікувально-оздоровчих закладів „Миргородкурорт” (Санаторії "Миргород", "Полтава", "Хорол", "Березовий гай")	http://mirgorodkurort.ua/uk	(05355) 5-26-33, 5-26-22
3	Спеціалізований Миргородський санаторій "Слава"	https://sanatoriyslava01.business.site	(05355)53112, 53311
4	Приватне підприємство санаторій "Миргород оздоровниця"	http://raduzhniy-mirgorod.biz.ua/	(0535)555169, (050)3046003
5	Санаторій ім. М.В. Гоголя (Південної залізниці)	http://gogolsanat.com.ua/index.php	(0535) 546497; (066)0240435
6	Медичний реабілітаційний центр МВС України «Миргород»	http://mrcmirgorod.com.ua/	(05355) 4-65-40, 4-66-07
7	ТОВ Санаторій «Псьол»	http://psel.net.ua/index.php/uk/	(050) 305-32-10, (05345) 9-16-90
8	ТОВ "Санаторій "Сосновий бір"	http://sanatorij.com.ua/index.html	(095) 5478384, (05353) 9-24-17

Додаток Б

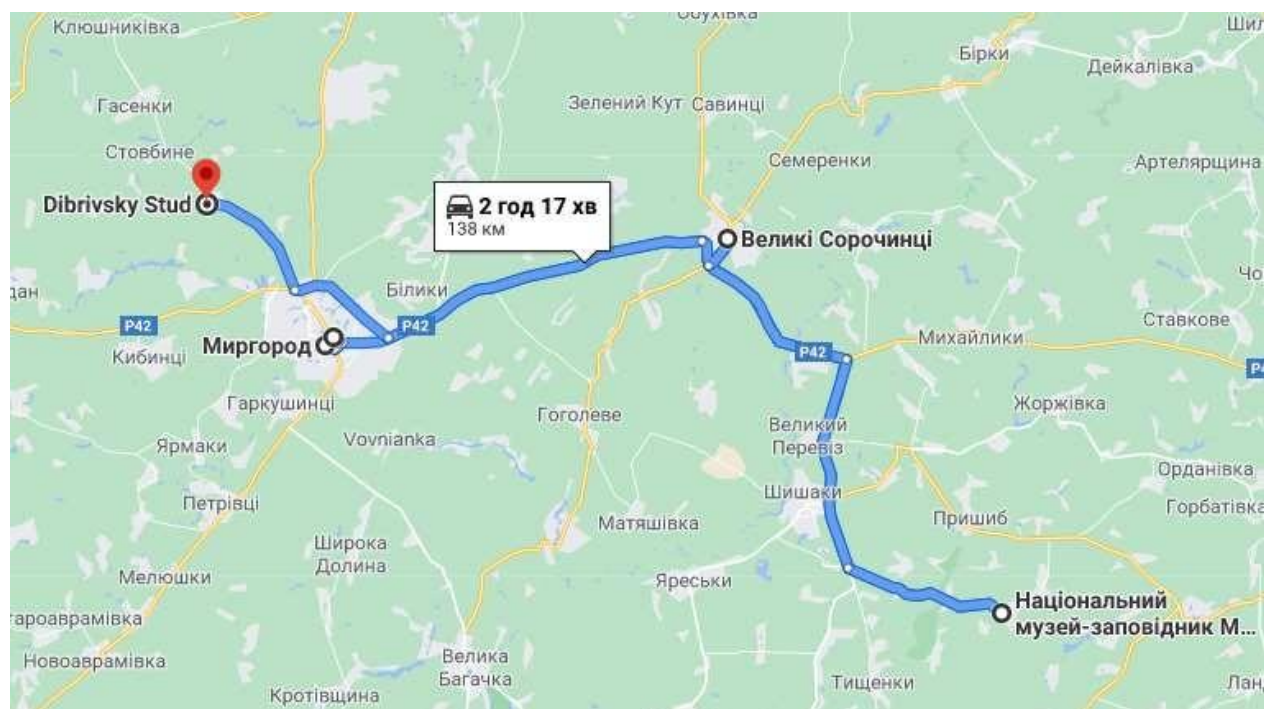
Параметри маршруту «Миргород – оздоровча перлина Полтавщини»

№	Назва населеного пункту	Відстань, км	Види транспорту	Час перебування в дорозі
1	м. Полтава – м. Миргород санаторій «Миргород»	101	мікроавтобус	1,5 год
2	Санаторій «Миргород» – Народний музей історії курорту «Миргород»	0,85	піша прогулянка	15 хв
3	Народний музей історії курорту «Миргород» – Міська рада	0,450	піша прогулянка	10 хв
4	Міська рада – Миргородський краєзнавчий музей	0,300	піша прогулянка	10 хв
5	Миргородський краєзнавчий музей – Літературно-меморіальний музей Давида Гурамішвілі	0,100	піша прогулянка	3 хв
6	Літературно-меморіальний музей Давида Гурамішвілі – Санаторій «Миргород»	1,1	піша прогулянка	20 хв
7	Санаторій «Миргород» - Музей-заповідник М.В. Гоголя в селі Гоголеве	60 км	мікроавтобус	1 год
8	Музей-заповідник М.В. Гоголя в селі Гоголеве – Літературно-меморіальний музей М. В.Гоголя в Великих Сорочинцях	37,3 км	мікроавтобус	40 хв
9	Літературно-меморіальний музей М. В.Гоголя в Великих Сорочинцях – Санаторій «Миргород»	26,1 км	мікроавтобус	30 хв
10	Санаторій «Миргород» – Дібрівський кінний завод	12,3 км	мікроавтобус	20 хв
11	Дібрівський кінний завод – Санаторій «Миргород»	12,3 км	мікроавтобус	20 хв
12	Санаторій «Миргород» – м. Полтава	101 км	мікроавтобус	1,5 год

Додаток В

Протяжність екскурсійно-оздоровчого туру «Миргород – оздоровча перлина Полтавщини»

Карта маршруту екскурсійно-оздоровчого туру «Миргород – оздоровча перлина Полтавщини»

Додаток Г

Загальна характеристика туру

Характеристика	Зміст
Назва туру	«Миргород – оздоровча перлина Полтавщини»
Маршрут	м.Полтава – Санаторій «Миргород» – Народний музей історії курорту «Миргород» – Міська рада –Миргородський краєзнавчий музей – Літературно-меморіальний музей Давида Гурамішвілі – Музей-заповідник М.В. Гоголя в селі Гоголеве – Літературно-меморіальний музей М. В.Гоголя в Великих Сорочинцях – Дібрівський кінний завод – м. Полтава
Обґрунтування назви туру	«Миргородкурорт» – це сучасний бальнеогрязьовий курорт, основні лікувальні ресурси якого – лікувальна вода і торфові грязі. Мінеральна вода при питному лікуванні широко застосовується при захворюваннях органів травлення, обміну речовин, при зовнішньому застосуванні – при захворюваннях серцево-судинної, нервової систем, органів опори та руху, інше. Бальнеогрязетерапія курорту неодноразово визнавалась кращою в Україні; пропонуються понад 100 видів процедур. Миргород отримав вищу нагороду міжнародного співтовариства фахівців курортної справи – звання «Кращого курорту світу». Тому цей курорт є дійсно оздоровчою перлиною Полтавського краю
Тип туру	автобусно-пішохідний
Вид туру	екскурсійно-оздоровчий-
Сезон	міжсезоння
Цільова аудиторія	для споживачів, що піклуються про своє здоров'я, ведуть здоровий спосіб життя та люблять відпочиваючи задовольняти свої пізнавальні потреби, 12 осіб
Тривалість	5 днів / 4 ночі
Форма організації	груповий
Загальна протяжність маршруту	352,7 км (202 км дорога)
Приблизна вартість туру загалом та на 1 особу	44902,9грн 3741,9 грн
Послуги, включені до вартості туру	проживання у санаторії «Миргород»; 3-х разове харчування в ресторані санаторію; комплекс оздоровчих процедур; екскурсії; вечірні дискотеки та шоу-програми; страхівка; транспортне обслуговування; послуги керівника групи
Послуги, які не включені до вартості туру та оплачуються додатково	квитки в кінозал (приблизна вартість 100 грн), на концерт (приблизна вартість 300 грн), катання на конях (приблизна вартість 250 грн 10 хв), особисті витрати

Додаток Д

Порівняльна характеристика санаторіїв курорту «Миргород»

Вимоги до умов розміщення	Березовий гай	Миргород	Полтава	Хорол
місце розташування	вул. Гоголя, 112, м. Миргород, Полтавська обл. 37600, Україна			
профільне відділення	Лікування захворювань органів травлення.	Лікування захворювань органів травлення.	Захворювань органів травлення.	Лікування органів травлення.
характеристика номерного фонду	1 та 2 місні економи та стандарти, 1 та 2-місні покращені, 1 та 2-місні люкси, 2-кімнатні люкси.	1 та 2 місні економи та стандарти, 1 та 2-місні покращені, 1 та 2-місні люкси, 2 та 3-кімнатні люкси, апартamenti.	1 та 2 місні економи та стандарти, 1 та 2-місні покращені, 2 та 3-кімнатні, 1 та 2-місні люкси, 2 та 3-кімнатні люкси.	1 та 2 місні економи та стандарти, 1 та 2-місні покращені, 1 та 2-місні люкси, 2-кімнатні люкси.
наявність додаткових послуг	Концерти та вистави в Палаці культури курорту «Миргород», Екскурсії, тенісний корт, волейбольні площадки, баскетбольні та футбольні, дитячі площадки.			
рівень цін на 1 особу на добу (нижня і верхня межа)	660 – 1704 грн.	660 – 1944 грн.	660 – 1692 грн.	660 – 1554 грн.

Проживання обрано у двомісному стандарті, вартістю 990 грн за ніч за 2 осіб. Вартість ночівлі 1 туриста становить 495 грн.

Додаток Е

Програма оздоровчих процедур для екскурсійно-оздоровчого туру «Миргород – оздоровча перлина Полтавщини»

Показання:

Напружений трудовий період (психо-емоційна перевтома)

Синдром хронічної перевтоми

Підвищена втомлюваність, дефіцит вітамінів, поганий сон

Часті простудні захворювання

Протипоказання

Гостре інфекційне захворювання

Загострення будь якої хронічної хвороби

Больовий синдром будь якого походження

Назва процедури	Кількість процедур	Ефект
Огляд терапевтом	1	
Прийом питного курсу мінеральної води	10	Дія мінеральної води починається вже в ротовій порожнині, триває в нижче лежачих відділах – шлунку, кишечнику, і закінчується після повного всмоктування води та її елементів в кишечнику.
Інгаляції	3	Ефект від процедур базується на високому вмісті гідрокарбонатів в складі мінеральної води і досягається за допомогою сучасних ультразвукових інгаляторів, які розпилюють воду на аерозоль, що проникає навіть в бронхи та бронхиоли
Спелеотерапія	4	Має позитивний вплив не лише на функції органів дихання, але також сприятливо діє на нервову, серцево-судинну, імунну системи та шлунково-кишковий тракт.
Гідромасаж	3	Усуває спазми, рефлексивну дію, покращує дренажну функцію організму, релаксуючий ефект
Ароматерапія	3	Володіє імуностимулюючим ефектом, позитивно впливає на дренажну функцію дихальних шляхів, усуває бронхоспазм, покращує обмін речовин
ЛФК	3	Покращує газообмін, вентиляції, дренажні функції легенів, тренування дихальних м'язів.
Кварц лор-органів	3	Зволожує слизову оболонку носа, глотки, гортані, сприяє розрідженню слизу
Прийом кисневої пінки, фіто-коктейлі	4	знижує ризик утворення тромбів, покращує метаболізм і кровообіг, підвищує концентрацію уваги і пам'ять.
Плавання в басейні	Щоденно 1 раз в день	Тренування опорно-рухового апарату, укріплення м'язів, зв'язок, збільшення об'ємів рухів, ефект загартовування

Додаток Ж

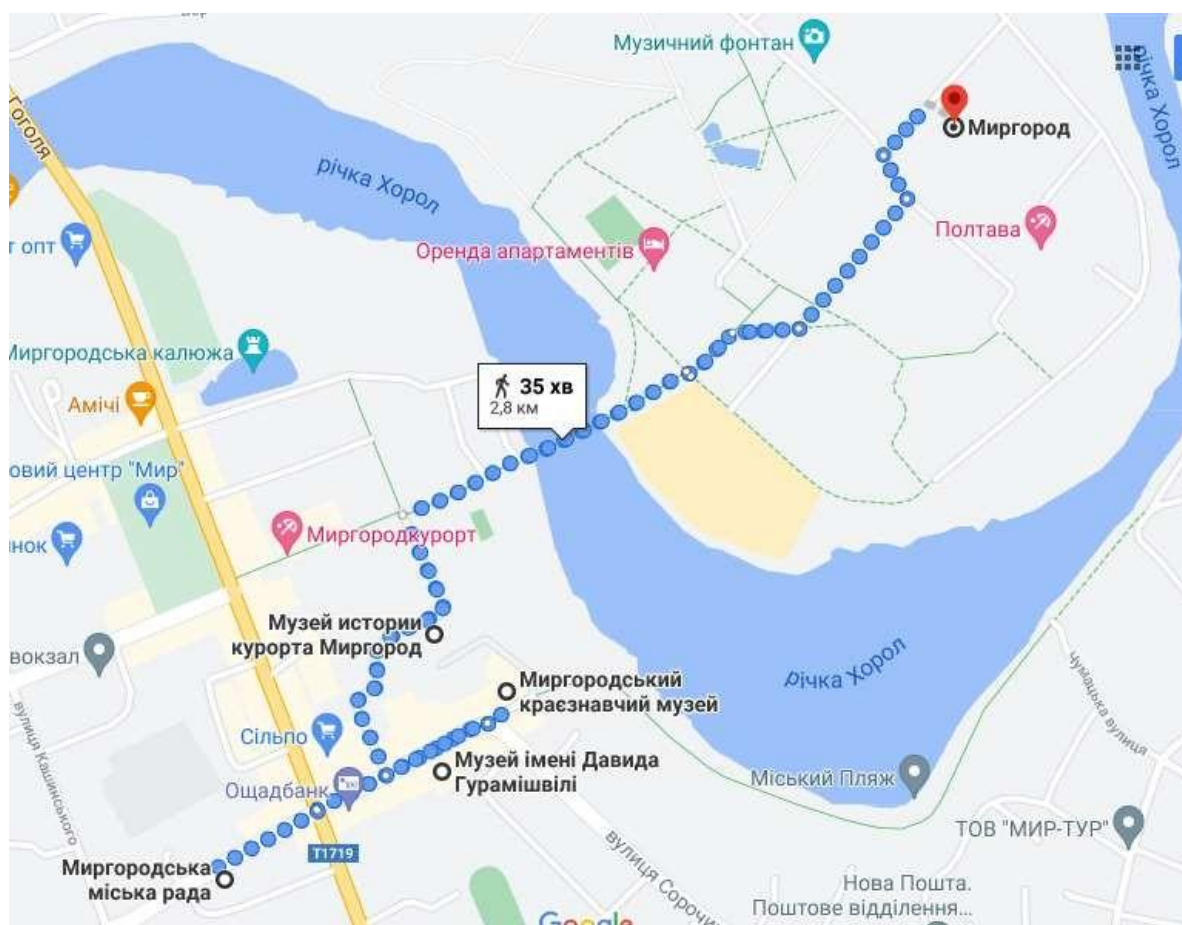
Програма екскурсійно-оздоровчого туру «Миргород – оздоровча перлина Полтавщини»

Час	Заходи
1-й день	
08:00 – 09:30	виїзд із Полтави до Миргорода, проїзд із санітарними зупинками
09:30 – 10:30	прибуття до санаторію «Миргород», поселення
10:30 – 13:00	зустріч з терапевтом, призначення лікування та процедур
13:00 – 13:30	обід у ресторані санаторію
13:30 – 18:00	знайомство з інфраструктурою курорту
18:00 – 18:30	вечеря
18:30 –	вільний час, ночівля
2-й день	
7:30 – 8:00	сніданок
8:00 – 13:00	проходження процедур
13:00 – 13:30	обід
14:00 – 16:40	оглядова екскурсія по місту «Народження та життя Миргороду»
16:40 – 18:00	вільний час
18:00 – 18:30	вечеря
18:30 –	вільний час для відвідування кіно, дискотеки, шоу-програми, ночівля
3-й день	
7:30 – 8:00	сніданок
8:00 – 13:00	проходження процедур
13:00 – 13:30	обід
14:00 – 17:40	екскурсія «Гоголівська історія»;
17:40 – 18:00	вільний час
18:00 – 18:30	вечеря
18:30 –	вільний час, ночівля
4-й день	
7:30 – 8:00	сніданок
8:00 – 13:00	проходження процедур
13:00 – 13:30	обід
14:00 – 16:40	екскурсія «Кінний завод»
16:40 – 18:00	вільний час для відвідування кіно, концертів
18:00 – 18:30	вечеря
18:30 –	вільний час, ночівля
5-й день	
7:30 – 8:00	сніданок
8:00 – 13:00	проходження процедур
13:00 – 13:30	обід
13:30 – 14:30	виселення з номеру
15:00 – 16:30	виїзд із Миргорода до Полтави
16:30	прибуття в Полтаву, прощання з групою

Додаток 3

Піша екскурсійна програма «Миргородська історія»

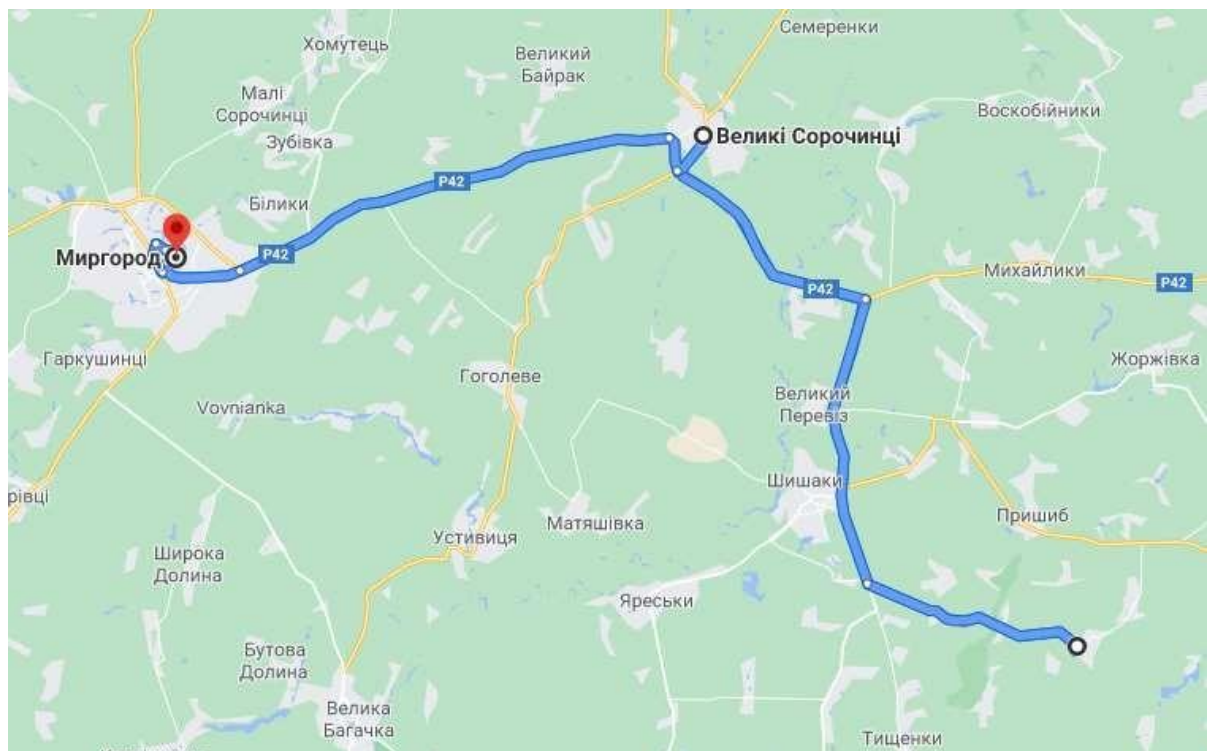
Об'єкт	Час	Відстань від попереднього об'єкту	Вартість на 1 особу	Вартість з групи
Народний музей історії курорту «Миргород»	14:15-14:50	850 м	20	240
Міська рада	15:00-15:15	450 м.	-	-
Миргородський краєзнавчий музей	15:20 – 15:50	300 м.	20	240
Літературно-меморіальний музей Давида Гурамішвілі	15:55 – 16:25	100 м.	15	180
Курорт «Миргород»	16:40	1100 м.	-	-
Загалом	2,5 години	2,7 км.	55	660

Маршрут пішої екскурсійної програми «Миргородська історія»
екскурсійно-оздоровчого туру «Миргород – оздоровча перлина Полтавщини»

Екскурсійна програма «Гоголівська історія»

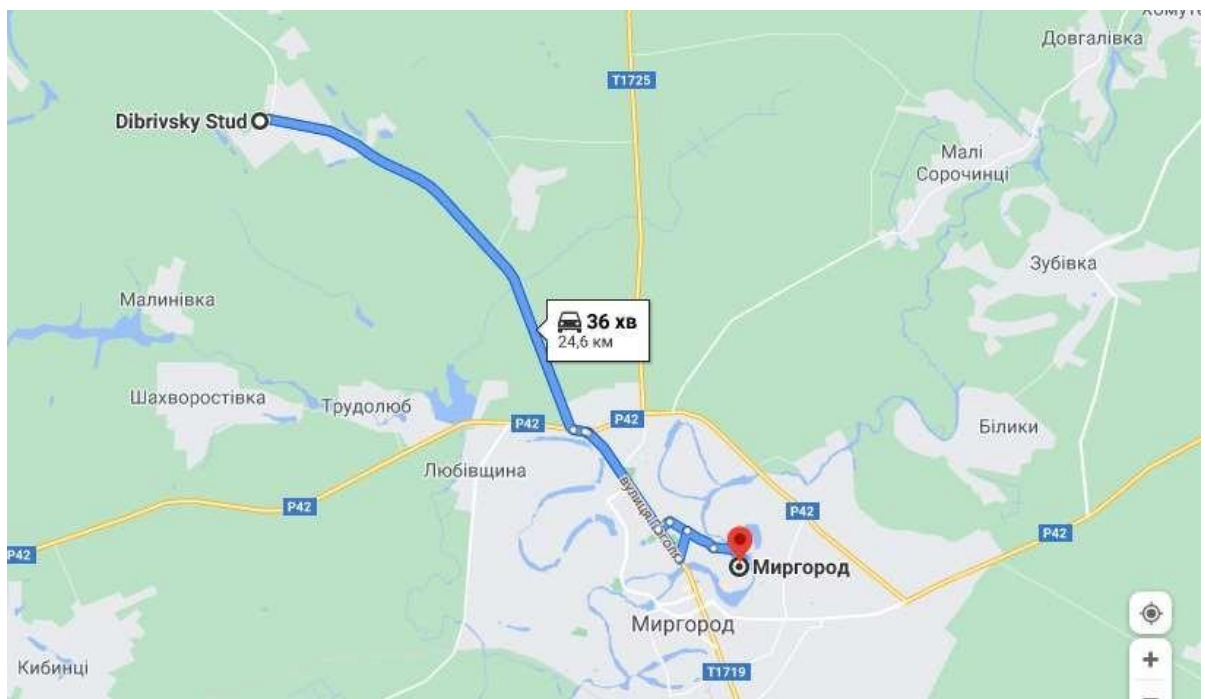
Об'єкт	Час	Відстань від попереднього об'єкту	Вартість на 1 особу	Вартість з групи
Музей-заповідник М.В. Гоголя в селі Гоголеве	15:00-16:00	60 км.	50	600
Літературно-меморіальний музей М. В.Гоголя в Великих Сорочинцях	16:40-17:10	37,3 км.	25	300
Курорт «Миргород»	17:40	26,1 км.	-	-
Загалом:	2 год. 40 хв.	123,4 км	75	900

Маршрут екскурсійної програми «Гоголівська історія» екскурсійно-оздоровчого туру «Миргород – оздоровча перлина Полтавщини»

Екскурсія на Дібрівський кінний завод

Об'єкт	Час	Відстань від попереднього об'єкту	Вартість на 1 особу	Вартість з групи
Дібрівський кінний завод №62	14:20-16:20	12,3 км.	100	1200
Курорт «Миргород»	16:40	12,3 км.	-	-
Загалом	2 год. 40 хв.	24,6 км.	100	1200

Маршрут екскурсія на Дібрівський кінний завод екскурсійно-оздоровчого туру «Миргород – оздоровча перлина Полтавщини»

Додаток К

Вартість екскурсійно-оздоровчого туру «Миргород – оздоровча перлина Полтавщини»

№	Назва статі	Вартість за одиницю, грн	Кількість	Загальна вартість (грн.)	
				на 1 особу	на групу
1	Вартість проживання в санаторії "Миргород"	495	4	1980	23760
2	Вартість проїзду:			582,2	6986
2.1	вартість проїзду за межами населеного пункту	12	353	353,0	4236
2.2	добові водію	550	5	229,2	2750
3.	Страхування	5	5	25	300
4.	Вартість екскурсійних послуг			230	2750
4.1	Піша екскурсійна програма «Миргородська історія»		12 осіб	55	650
4.2	Екскурсійна програма «Гоголівська історія»		12 осіб	75	900
4.3	Екскурсія на Дібрівський кінний завод		12 осіб	100	1200
5	Добові керівника групи	550	5	229,2	2750
	Разом змінних витрат			3046,3	36546
	Загальновиробничі витрати				1500
	Витрати на рекламу				1000
	Виробнича собівартість				39046
	Прибуток (націнка)	15%			5856,9
	Вартість обслуговування групи				44902,9
	Ціна одного ваучера без ПДВ			3741,9	